RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Andra Kammaren. N:o 38.

Lördagen den 28 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes för justering det i kammarens sammanträde den 21 dennes förda protokoll.

Ordet begärdes af

Herr Boëthius, som yttrade: Det har stundom plägat förekomma inom kammaren, att uttalanden vid protokollsjusteringen göras, äfven fast ingen anledning till anmärkning mot sjelfva protokollet förefinnes, och då jag har ett — såsom jag hoppas att herrarne skola erkänna — verkligt skäl att i dag göra ett sådant uttalande, ber jag kammaren ej misstycka, att jag nu yttrar några ord.

Herr Waldenström påstod under debatten om seminariefrågan förliden lördag bland annat, att professorerna vid våra universitet hade för stora examensfordringar, hvarpå han yttrade följande:

»Det — nemligen dessa fordringar — har alstrat af sig en hel del fusk, som varit både i vetenskapligt och moraliskt afseende för den studerande ungdomen ganska bedrägligt. Herr Boëthius har säkert lika väl som jag reda på, att i Upsala förekomma s. k. katekeser för åtskilliga professorer, katekeser hopsatta af kardinalfrågor, som dessa professorer bruka göra, hvilka katekeser af docenter och kollegiegifvare sammanfattats för att plugga i studenterna». Derefter anförde han ett litet utdrag ur en sådan katekes, hvilket kammaren fann ganska nöjsamt.

Härmed hade herr Waldenström fört in debatten på ett område, dit jag ej ansåg mig böra följa honom, ty studenters historier om sina lärare tror jag ej vara ett lämpligt föremål för Riksdagens förhandlingar eller den rätta grundvalen för en universitetsreform. Sådana historier skola finnas, så länge unge män hafva benägenhet att göra sig märkvärdiga och uppmuntras häri af äldre personer, och så länge det gifves kuggade studenter, som önska försköna sina malörer. Det är ej heller nu min mening att här inlåta mig på någon debatt om sådana historier, men jag nödgas dock yttra några ord om de af

herr Waldenström omtalade katekeserna, hvilka jag för korthetens skull vill kalla fuskkatekeser. Ehuru jag i olikhet med herr Waldenström ej varit nog lycklig att få se något sådant opus, kan det ej falla mig in att förneka möjligheten af deras existens, ty sådana hafva nog alltid förekommit vid våra universitet liksom vid alla utländska och skola förmodligen alltid komma att göra det. Det ligger nästan, så att säga, i sakens natur.

Vi examinatorer hafva nemligen stundom att göra med så svagt begåfvade subjekt, att vi nödgas låta nåd gå för rätt *så till vida,* att vi måste nöja oss med att de kunna gifva besked om åtminstone det vigtigaste af kursen, svara på — vi kunna ju kalla det för — kardinalfrågorna. Med den benägenhet, som studenterna hafva att utfråga hvarandra om examinatorernas sätt att gå till väga, kan det då allt för väl hända, att katekeser hopsättas af sådana kardinalfrågor, och att studenter finnas, som äro nog samvetslösa eller jag vill hellre säga oförståndiga att blott vilja inlära dessa katekeser.

Skola emellertid examinatorerna för att omöjliggöra sådant fusk, ty ett fusk är detta, aldrig få taga hänsyn till den svagare begåfningen, utan alltid tillämpa summum jus, ja, då tror jag icke, att vare sig föräldrar eller studenter få skäl att rosa marknaden på herr Waldenströms reformifver. Vidare är att märka, att i akademiska examina måste fordras ej blott läsning af läroböcker, utan ock af vidlyftig vetenskaplig litteratur, och i sådan förekomma partier, som visserligen äro i högsta grad bildande, men dock ej lämpa sig för lexläsning och egentlig examination. Det kan då hända, att studenter taga reda härpå och äro så oförståndiga, att de alldeles förbigå sådana partier. Ett exempel härpå synes den af herr Waldenström omtalade katekesen just vara, och jag skall sålunda ej alls förneka tillvaron af dessa katekeser.

Jag har måst förutskicka dessa anmärkningar för att göra den sak fullt begriplig, med anledning af hvilken jag begärt ordet.

När jag af dessa skäl icke brydde mig om att opponera mig mot herr Waldenströms påståenden om fuskkatekeser, hade emellertid ett ord i hans anförande undgått mig. Jag trodde honom mena, att det var studenter eller andra oansvariga personer, som hopsatte de der fuskkatekeserna. Men jag fick sedan i tidningsreferat till min häpnad och ledsnad se, att han sagt, att det var *docenter,* som hopsatte nämnda verk; och ordet docenter förekommer ock i det stenografiska referatet. Detta är en vida allvarligare sak, än att ynglingar kunna bära sig oförståndigt åt, eller att professorerna kunna föras bakom ljuset. Ty märk, mine herrar, att det, hvarom herr Waldenström väckte tal, var ej, att docenterna vid sin undervisning fäste studenternas uppmärksamhet på, hvad som är *framför allt vigtigt,* och att vissa delar af literaturen äro ämnade att begrundas och andra att inpluggas. Detta är just deras pligt att göra; ty studenterna, som nyss kommit från skolans lexläsning, de behöfva ofta mycket väl en sådan anvisning. Icke heller afsåg han, förmodar jag, den omständigheten, att studenter, i sin oro omedelbart före en tentamen, hos docenter anhålla att få genomgå en proftentamen, hvarvid naturligtvis det vigtigaste i ämnet kommer före. Nej, herr Waldenström har påstått, att docen-

terna från början låta de på examen läsande förstå: professorn har visserligen de och de fordringarne, men en del af dessa behöfva ni icke bry eder om, de kunna ni hoppa öfver, d. v. s. att docenterna göra sig till medbrottslingar i ett fusk. Det är alldeles, som om man skulle säga: i de allmänna läroverken förekommer fusk eller försök till fusk vid studentskrifningarne, och deri äro lektorerna abiturienternas medbrottslingar. Ty, mine herrar, docenterna äro lika väl som professorerna och lektorerna offentliga tjenstemän vid statsinstitutioner. Då jag är öfvertygad om, att denna grava beskyllning mot docenterna i Upsala är fullkomligt obefogad, hade det varit min pligt, på grund af min ställning till Upsala universitet, att genast bestrida den, och ej genom tystnad liksom gifva ett erkännande deraf. Att jag ej gjorde det, berodde blott af, att jag ej hörde yttrandet, och denna omständighet, hoppas jag, skall erkännas såsom ett giltigt skäl för mitt uppträdande i dag. Jag har ej på annat sätt kunnat skaffa upprättelse åt en embetsmannacorps, som offentligen utan motsägelse skymfats. Jag är öfvertygad om, att kammaren erkänner, att, när en förolämpning skett offentligt, upprättelsen bör ske lika offentligt.

Jag ber sålunda att till protokollet få anföra, att enligt min uppfattning den nuvarande docentcorpsen — och det är ju om denna det är fråga — är fullkomligt oskyldig till den framstälda beskyllningen. Jag kan göra detta på grund af min kännedom om andan inom denna corps, och jag kan det äfven på grund af den nuvarande anordningen af docenternas undervisning. En af de reformer, som på senare tider genomförts vid Upsala universitet, är nemligen, att docenterna i allmänhet ej gifva s. k. enskilda lektioner, utan på de akademiska lärosalarna föreläsningsvis genomgå just sådana kurser, som examinatorerna anse behöfliga. Jag påstår sålunda, att herr Waldenströms uppgift om docenterna varit i högsta grad vilseledande, liksom jag vidhåller, att det *var* vilseledande, när han, utan att nämna de inom filosofiska fakulteten införda, af kanslern stadfästa kurserna — jag erkänner, att jag i lördags begick det förbiseendet att ej begränsa mina berigtiganden till denna fakultet — när, säger jag, han, utan att nämna dessa kurser, påstod, att studenterna med afseende på examensfordringarne voro lika som förut beroende af examinatorernas godtycke, och när han dömde om de nuvarande föreläsningarne efter erfarenheten från en äldre tid. Ty jag förmodar, att herr Waldenströms nya studier vid universitetet ej infallit efter den till följd af 1887 års skrifvelse genomförda reformen. På grund af herr Waldenströms yttrande i lördags, väntar jag nu, att han vill förete för mig den ifrågavarande katekesen. Det är dock alldeles likgiltigt, då jag ej förnekar möjligheten af dess existens. Men jag skall i stället uppfordra herr Waldenström till något annat, nemligen att han här bestämdt förklarar, att hans fuskkatekes eller något annat dylikt opus är hopsatt af en docent, och att han sedan anmäler den skyldige hos universitetsmyndigheterna. Ty ett dylikt ofog af en person med tjenstemannaställning bör ej lemnas onäpst. Kan herr Waldenström ej göra detta, då anser jag konstateradt, att hans beskyllning hvilade på ett godtyckligt antagande, och då väntar jag också

af hans ridderlighet och rättskänsla, att han sjelf efter dessa upplysningar offentligt återtager beskyllningen.

Vidare anförde:

Herr Odhner: Herr talman! Jag skall inskränka mig till att uttala mitt ogillande af det ifrågavarande klandrade yttrandet från herr Waldenströms sida. Jag anser det nemligen vara förolämpande i den mening, som riksdagsordningens § 52 säger — förolämpande icke blott för hela docentcorpsen, utan äfven personligen för dem, som under den föregående tiden varit eller nu äro docenter. Det finnes väl ingenting, som kan vara mera sårande för en akademisk lärare än att beskyllas för att lära ungdomen fusk och konstgrepp i syfte att bedraga examinatorerna. Den, som så gör, förnedrar det universitet han tjenar och den vetenskap han idkar. Jag väntar af herr Waldenströms rättskänsla, att han genom att återkalla sitt yttrande skall gifva de förfördelade den upprättelse de förtjena.

Herr *Eklundh* från Lund instämde häruti.

Herr Hedin: Herr talman! Jag nödgas inskränka mig till att på grund af den uppfattning, jag har om grundlagens bud, protestera mot hela den diskussion, som här föres. Hvad nu föreligger är att justera protokollet; och hvad dervid kan förekomma, derom talar grundlagen i § 76 riksdagsordningen. Men att här upprifva diskussionen i en sak, deri debatten är afslutad, det tillåter efter mitt förmenande icke grundlagen.

Skulle det nu förhålla sig så — hvilket jag dock icke föreställer mig — att en hel embetsmannacorps behöfde upprättelse för det yttrande, som blifvit fäldt af herr Waldenström, får väl denna upprättelse skaffas på någon annan väg. Men om detta skulle vara omöjligt, kan den i alla fall icke vinnas genom en debatt, tillkommen i strid mot grundlagens bud.

Med herr Hedin instämde herrar *Schönbeck*, *Eriksson* i Elgered, *Falk*, *Palme*, *Wavrinsky*, *Hammarström* m. fl.

Herr Höjer yttrade: Hvad jag hade tänkt till protokollet anföra är alldeles detsamma, som nu af herr Hedin blifvit sagdt, och derför skall jag inskränka mig till att instämma i hans yttrande.

Herr Waldenström: Då herr Hedin förekommit mig genom att säga hvad jag annars skulle hafva sagt, skall jag afstå från att inlåta mig *i saken*. Men med anledning deraf att jag fått veta, att några af kammarens ledamöter fattat mitt yttrande rörande den omnämnda katekesen, såsom om jag åsyftat någon herr Boëthii katekes, skall jag be att få upplysa, att så icke alls varit fallet. Jag har för öfrigt i går från en professor i Upsala mottagit ett bref, i hvilket han med anledning af mitt klandrade yttrande säger, att den katekes,

jag omnämnt, är allmänt bekant i Upsala, men derjemte uttrycker den förmodan, att den är den enda som existerar.

Jag har blott velat lemna denna upplysning och skall i öfrigt icke förlänga diskussionen.

Herr Boëthius: Jag skall blott be att få säga, att när andra opåtaldt fått yttra sig vid protokollsjusteringar, utan att de haft en så direkt anledning dertill, som jag nu har, då jag nemligen icke hört det af mig klandrade yttrandet, när det fäldes, så att jag genast fått protestera deremot, anser jag mig också varit berättigad att nu taga till ordet.

Hvad särskildt angår det förhållandet, att herr Waldenström instämde med herr Hedin, skall jag be att få påminna herrarne om, att vid justeringen af protokollet öfver diskussionen rörande décharge-betänkandet vid 1891 års riksdag just herr Waldenström uppträdde med ett anförande till protokollet, oaktadt han personligen icke hade någon som helst anledning af den förut förda diskussionen att så göra. Således måste åtminstone herr Waldenström vara obefogad att klandra mig för det anförande, jag nyss haft.

För öfrigt beklagar jag, att icke herr Waldenström mera direkt, än han nu gjort, återtagit denna beskyllning. För saken gör det ingenting, då jag anser det konstateradt, att han icke kunnat bevisa densamma; men jag hade för herr Waldenströms *egen* skull önskat, att detta återkallande skett.

Herr Waldenström: Jag skall blott för kammaren tillkännagifva, att *om* jag vore medveten om att hafva skymfat docentcorpsen såsom sådan, skulle jag icke tveka att i de kraftigaste ordalag återkalla, hvad jag sagt. Men, herr talman, jag anser mig icke hafva gjort mig skyldig till något sådant. Jag har blott talat om, att i Upsala förefunnes katekeser, sammansatta »af docenter eller kollegiegifvare». Om nu dessa ord icke kunna tillämpas på någon af de nuvarande docenterna i Upsala, hvilket jag ej känner till, så är det, som jag yttrat, likväl ett faktum och dertill ett obestridligt faktum. Att jag för resten icke utsagt det om docenterna i allmänhet eller corpsen såsom sådan, det skall jag be herrarne vara goda att observera. Den, som önskar förvissa sig derom, hänvisar jag till protokollet.

Efter af herr talmannen nu i sådant afseende framställd proposition blef det upplästa protokollet godkändt.

§ 2.

Föredrogs och bordlades för andra gången:
konstitutionsutskottets utlåtande n:o 9, och
statsutskottets utlåtande n:o 60.

§ 3.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial n:o 61, i anledning af

kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Punkten 1.

Lades till handlingarne

Punkterna 2—4.

De af utskottet i dessa punkter föreslagna voteringspropositioner blefvo af kammaren godkända.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:
bevillningsutskottets betänkande n:o 18; samt
Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 24.

§ 5.

Om ny förordning angående stämpelafgiften.

Till behandling företogs härefter bevillningsutskottets betänkande n:o 17, angående stämpelafgiften.

I proposition, n:o 43, af den 21 sistlidne februari hade Kongl. Maj:t, under åberopande af bifogadt protokoll öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga ett propositionen närlagdt förslag till ny förordning angående stämpelafgiften.

Under *punkten 1* hemstälde utskottet:

att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts förevarande förslag till förordning angående stämpelafgiften icke kunnat oförändradt bifallas, måtte antaga samma förslag med de ändringar och tillägg, hvilka i ett vid utskottets betänkande fogadt författningsförslag af utskottet förordats.

För afgifvande af förslag i fråga om sättet för föredragningen af det af utskottet framlagda författningsförslaget hade ordet begärts af

Herr Johansson i Noraskog, som i sådant afseende anförde: Jag skall be att till kammaren få hemställa, att föredragningen af det nu föreliggande betänkandet angående stämpelafgiften må ske på det sätt, att början göres med författningsförslagets § 8 afdelning A.), hvarvid torde medgifvas, att diskussionen må omfatta samtliga bestämmelser rörande arfsskatten, men proposition framställas på hvarje särskild rubrik; att derefter må följa föredragning af 8:de paragrafens afdelning B.) i bokstafsföljd, men proposition dock framställas på hvarje särskild rubrik, samt att, sedan § 8 blifvit genomgången, återstoden af författningsförslaget måtte föredragas från början paragrafvis samt i fråga om § 3 rubriksvis i bokstafsföljd. Slutligen torde beslutas, att beträffande de under särskilda rubriker förekommande hänvisningar till olika §§ i författningen utskottet må ega, att, sedan förslaget slutligen pröfvats, vidtaga de jemkningar och rättelser i berörda hänvisningar, som kunna föranledas af Riksdagens beslut.

Jag anhåller, herr talman, om proposition på samtliga dessa framställningar.

Den af herr *Johansson* sålunda gjorda hemställan bifölls.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts).

I följd häraf anmälde herr talmannen till en början till föredragning det under II *Art. § 8 afdelningen A.* intagna förslag till stämpelafgift å *Bouppteckning, Fideikommissbref om fast egendom, Gåfvobref, Morgongåfvobref, Testamente* och *Äktenskapsförord.*

Emot utskottets förslag i denna del hade reservation afgifvits af, bland andre, herr *Rudebeck,* hvilken framlagt ett särskildt förslag i afseende å de bestämmelser i förordningen, som rörde den s. k. arfsskatten.

Efter det första rubriken *Bouppteckning* blifvit uppläst, begärdes ordet å nyo af

Herr Johansson i Noraskog, som nu anförde: Jag hemställer till kammaren, huru vida den icke vill tillåta, att man slipper läsa upp de långa rubrikerna, som följa på öfverskriften: *Stämpelafgiften utgör:,* och som räcka ända till sid. 67 i betänkandet, der de sluta. Jag föreställer mig, att uppläsningen skulle taga kanske en qvarts timme, hvarför jag anhåller, att kammaren måtte medgifva, att af denna afdelning icke mera behöfver uppläsas än nu skett.

Denna hemställan bifölls.

Härefter lemnades ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen, som yttrade: Jag skall till en början be att för kammaren få uppläsa något af hvad Riksdagen den 27 november 1892 skref till Kongl. Maj:t rörande arfsskatten. Riksdagen säger i denna sin skrifvelse, att arfsskatten »synnerligen väl lämpar sig för det syfte, man genom förmögenhetsbeskattningen företrädesvis vill uppnå». »Rätt anordnad», säger Riksdagen, »träffar den med relativt största säkerhet den verkliga förmögenheten, och den gör detta tillika under sådana omständigheter, att det för den, som får vidkännas uppoffringen, bör kännas jemförelsevis mindre tungt. Härtill kommer dess af departementschefen särskildt framhållna komplementära förmåga, som åt densamma med nödvändighet måste gifva en stor betydelse i ett system med direkta skatter.»

»Om således i hvarje fall, såsom departementschefen förordat, åt arfsskatten bör inrymmas en vigtigare plats inom vår skattelagstiftning, än den för närvarande intager, håller Riksdagen för sin del vidare före, att nu ifrågavarande skattetitel är den, som företrädesvis lämpar sig för tillämpning af det progressiva beskattningssystemet; och Riksdagen hyser ej tvifvel, att meningarna lätt kunna ena sig om denna art af progressiv beskattning. Riksdagen anser sig således böra uttala sig icke allenast för ett kraftigare anlitande af arfsskatten, än hvad år 1883 föreslogs, utan äfven för att det förslag i ämnet, som lärer vara att från Eders Kongl. Maj:t förvänta, måtte gå i den

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts).

rigtning, motionärerna förordat. Huru vida», heter det vidare i Riksdagens skrifvelse, »dervid steget bör tagas ut fullt så långt som den motionär, hvilken framlagt detaljeradt förslag, tänkt sig, derom torde åter i frågans nuvarande läge något bestämdt yttrande icke böra afgifvas, medan å andra sidan måste framhållas, att, om den föreslagna skatteformen vid tillämpningen icke skall råka i strid med hvad rättvisa och billighet fordra, den måste så anordnas, att icke allenast de smärre förmögenheterna fritagas, utan äfven tillbörligt afseende fästes vid andra på skatteförmågan inverkande förhållanden, såsom antalet delegare i sterbhuset och dylikt äfvensom på närmare eller fjermare slägtled».

Nu har Kongl. Maj:t framkommit med ett förslag, i principen öfverensstämmande med hvad Riksdagen uttalat såsom sin önskan. Bevillningsutskottet har ock i alla hufvudsakliga delar gillat detsamma. Jag torde således hafva grundad anledning att hoppas, att det kongl. förslaget i dess hufvudsakliga delar äfven skall vinna kammarens bifall.

Jag skall nu tillåta mig att helt kort redogöra för detta förslag för att i någon mån underlätta bedömandet för dem, hvilka till följd af den korta tiden möjligen ej hunnit noggrant genomläsa detsamma. Det är nemligen i korthet så, att Kongl. Maj:t afsett, att stämpelskatten å arf skulle blifva olika såväl i afseende på olika skyldskap som i afseende på olika belopp. Derför hafva upprättats 3:ne särskilda skattegrupper allt efter de olika skyldskapsförhållandena, och tarifferna äro uppstälda så, att stegringen vidtager något så när jemnt. I första gruppen är högsta beloppet af stämpelafgiften 1 krona 50 öre för hvarje fulla 100 kronor af andel, som uppgår till 75,000 kronor och derutöfver, eller 1 $^1/_2$ procent af summan; i andra gruppen 3 kronor per 100 af andel, som uppgår till 50,000 kronor och derutöfver eller 3 procent af beloppet, samt i 3:dje gruppen 6 kronor per 100 eller 6 procent, när andelen uppgår till 40,000 kronor och derutöfver. Dessa tariffer börja med $^1/_2$ procents stämpelafgift, så snart arfvet uppgår till 200 kronor och derutöfver.

Deri har utskottet gjort en ändring, nemligen genom att föreslå, att i första gruppen arfvet skulle vara fritt från stämpel intill 400 kronor. Deremot vill jag icke göra någon anmärkning alls.

Nu torde det kunna hända, att några af herrarne här i kammaren komme att med intresse omfatta, hvad embetsverken vid behandling af frågan om arfsskatt föreslagit. Embetsverken hafva, såsom kammarens ledamöter torde erinra sig, framhållit det besvär och de stora svårigheter, som skulle uppstå, om stämpelskatten ålades vid boupptecknings inregistrering och *fördelningen af* arfvet skedde med detsamma, samt ansett, att dessa svårigheter borde föranleda dertill, att stämpelskatten borde läggas såsom hittills omedelbart på boupptecknings, och att således icke denna fördelning mellan arfvingarna skulle dervid ega rum. Genom ett sådant tillvägagående, som embetsverken föreslagit, skulle tillintetgöras just hvad Riksdagen i sitt uttalande och sin skrifvelse äfvensom Kongl. Maj:t önskat. Och jag skall be att få med ett par exempel visa, huru dessa åsigter motverkas genom de af embetsverken föreslagna metoder. Om ett

arf å 10,000 kronor faller, och det är en testamentstagare, som deraf skall erhålla 5,000 kronor, och ett barn, som skall ärfva 5,000 kronor, så blir stämpelskatten, om man förfar enligt embetsverkens förslag, 37 kronor 50 öre för hvardera af dessa 5,000 kronor. Sålunda lika stor för testamentstagaren och arftagaren. Skall samma belopp lika delas mellan en testamentstagare och ett brorsbarn, som ärfver, så blir skatten 75 kronor för hvardera delen. Nu måste ju erkännas, att en testamentstagare, som delar arf med ett arflåtarens barn, gör större intrång i arfsrätten än den testamentstagare, som delar med ett arflåtarens brorsbarn. Men då inträffar det bakvända förhållandet, att testamentstagaren i det förra fallet, när han delar arf med barnet och gör större intrång, betalar mindre, än då han delar arf med brorsbarnet och gör mindre intrång. Om nu detta samma fall tillämpas i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, så blir det så, att den testamentstagare, som delar med ett arflåtarens barn, får betala 150 kronor, under det att barnet betalar 35 kronor, men om testamentstagaren delar med arflåtarens brorsbarn, får han erlägga äfven 150 kronor, men för brorsbarnet blir stämpelskatten 75 kronor. Detta är den rätta analogien för hvardera skatten och den är också i öfverensstämmelse med Riksdagens önskan.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

Det är ett annat förhållande, som jag måste framhålla, och som afser det vigtigaste i denna sak, arfsfördelningen.

När arf fördelas på många och i många lotter, måste arfsskatten enligt Riksdagens åsigt utgå med ett proportionsvis mindre belopp, än om den lades på det sammanlagda arfsbeloppet. Om embetsverkens förslag tillämpades, skulle, om ett arf å 100,000 kronor fölle och tillkomme *ett* barn, stämpelskatten derför erläggas med 1,325 procent, men om samma arf delades mellan fem barn, så att de finge 20,000 kronor hvar, hade de ändock att betala precis detsamma, som om fördelning på lotter icke egt rum. De, som ärfva 20,000 kronor, få i detta fall betala lika hög procent som den, som ärfver 100,000 kronor. Detta är enligt min uppfattning mot Riksdagens uttalande och hvad Riksdagen ansett önskvärdt. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle i detta fall, som jag nu nämnde, om ett barn ärfde 10,000 kronor, stämpelskatten utgå med 1,5 procent, således något högre än efter embetsverkens förslag. Men om samma arf delades på fem barn, så att hvartdera fingo 20,000 kronor, skulle skatten utgå med 1,1 procent, och skalan således då sänkas. Detta är enligt min tanke det vigtigaste, att, när mindre lotter stämpelbeläggas, skatten blir proportionaliter mindre. Det är ett fel, som icke kan undvikas, om embetsverkens förslag tillämpas, att lika stor procent utgår, om arfvet blir större eller mindre vid fördelningen.

Vid utskottets betänkande är fogad en reservation af häradshöfding Rudebeck, som uppgjort ett annat förslag, hvilket emellertid lider af samma fel i detta afseende. Jag har siffror här, som visa det, men jag anser icke nödigt att anföra dem, förrän ett yrkande om bifall till nämnda reservation framställes. Förhållandet blir emellertid i hufvudsak detsamma vid fördelningen.

När jag nämner denna reservation, anser jag mig böra fästa kammarens uppmärksamhet på en vigtig omständighet med afseende

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts).

å arfsfördelningen enligt Kongl. Maj:ts förslag. Reservanten anser, såsom jag vill påminna mig, att det är mycket svårt för arftagarne att betala skatten, innan arfvet fallit ut. Det är icke heller meningen enligt Kongl. Maj:ts förslag att så skall ske. Jag vill skingra den uppfattningen, som skulle kunna finnas hos kammarens ledamöter, att skatten skulle utkräfvas hos hvar och en arfvinge, innan de uppburit arfvet. Det är ingalunda meningen att uppbära arfsskatten af den ena eller andra arfvingen, utan afsigten är, att densamma skall uttagas af det gemensamma boet, innan fördelningen af arfvet sker, och just när boupptecknigen presenteras inför vederbörlig myndighet. De, som tagit hand om boet, utredningsmännen, få göra det, och sedan få arfvingarna fördela skattebeloppet, allt efter närmare eller fjermare skyldskap, allt efter som det finnes testamente eller icke. Detta är icke någon olägenhet alls för den, som är arftagare, utan det synes mig vara ganska enkelt. I detta afseende har jag emellertid under behandlingen af frågan funnit, att flere misstagit sig beträffande uttagandet af denna beskattning. Sant är visserligen, att då ett testamente, som icke bevakas vid boupptecknigen, sedermera bevakas, måste en reglering derefter ske vid domstolen, men boupptecknigen visar ju, hvilka delegarne i boet äro, och domaren har intet annat att göra än att beräkna skatten efter deras antal. Hvad som icke kommer att i detta fall fullt utgöras, får man söka att ersättningsvis uttaga sedermera, och om fel gjorts, så att man tagit för mycket, får restitution ske.

Nu har det man och man emellan sagts, att arfsskatten i många fall synes väl hög, men i främmande länder är, såsom af utskottets betänkande synes, den mycket högre. I Danmark är högsta skattesatsen 7 procent, i Preussen 8 procent och i Frankrike 11,25 procent utan afdrag för skulder, som gör det kolossalt. I England kunna de sammanlagda arfsskatterna uppgå för fast egendom till $12^1/_2$ procent och för lös egendom till 14 procent.

Det kan ju något lätta bekymren, att man ser, att andra länder hafva det värre, och det kan vara en tröst, att vi i det hänseendet icke blifva sämre, utan bättre lottade. Jag vill icke tala om de olika slag af stämpelskatter, som i öfrigt trycka olika länders befolkning i oerhördt mycket högre grad, än hvad här är ifrågasatt.

Nu vill jag blott tillägga, att det är högst angeläget, att denna stämpelskatt blir antagen, så att det finansiella behof, för hvilket denna skatt, såsom hvar och en torde veta, är afsedd, verkligen blir fyldt. Jag vet väl, att man genast skall svara, att Riksdagen i år redan afslagit så många af de kongl. förslagen, att man icke har något behof af denna skatt, utan att det nog räcker ändå. Ja, det är visserligen sant, att åtskilligt af hvad Kongl. Maj:t äskat blifvit afslaget, så att ur *den* synpunkten något behof ej förefinnes. Men det är deremot ett numera uppdagadt förhållande, att hvitbetssockertillverkningen på senare tiden ökats i en så oerhörd grad, att sockertullen torde komma att försvinna redan år 1895 och hvilken rol denna tull spelar i statsbudgeten, derpå ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet.

Sockertullen jemte hvitbetssockeraccisen och sirapstullen uppgingo

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts).

för år 1893 till öfver 11 millioner kronor, men när nu sockertullen med all säkerhet kommer att försvinna, återstår det endast hvitbetssockeraccisen, och vi veta, att uti hvitbetssockeraccis betalas endast hälften af sockertullen likasom att beräkningen af rendementet af hvitbetssockerfabrikationen ännu är så fördelaktig för fabrikanterna, att man förlorar mer än halfva tullen genom denna fabrikation.

Ingen i denna kammare torde hafva kunnat föreställa sig, att hvitbetssockerfabrikationen skulle tilltaga i så hög grad, som skett, och Kongl. Maj:t hade vid uppgörande af förslag till budgeten för år 1895 ingen aning om, huru många kontrakt om leveranser af hvitbetssocker, som uppgjorts, och huru många fabriker, som voro under anläggning.

Detta måste Riksdagen beakta, ty det är en ytterst allvarlig sak för den inkomstberäkning, som kommer att uppgöras för 1895.

År 1893 voro tio hvitbetssockerfabriker i gång, och det är otvifvelaktigt, att deras antal under åren 1894 och 1895 komma att ökas med sju.

Jag kan efter en lös beräkning säga, att såväl hvitbetssockeraccisen som sockertullen antagligen komma att för 1895 sjunka till 7,800,000 kronor, i stället för att, om tullen på importeradt socker utgått för nästa år likasom förut och vi således icke haft att göra med hvitbetssockret, denna sockertull i år skulle uppgått till 16 millioner kronor i stället för att den nu för år 1893 utgör icke mera än 8,834,000 kronor. Detta är således en sak, hvilken vi måste beakta, och som jag ansett mig böra omnämna för kammaren. Att råda bot för sjelfva saken blir en fråga, som tillhör framtiden. Men jag ber att i detta sammanhang få erinra derom, att hvitbetssockerfabrikanterna hafva fått denna beskattning sig till fördel och att rendementberäkningen för i år tillämpas med 8 $^1/_4$ procent och den 1 september 1895 med 9 procent. Förr än vi komma till den 1 september 1895, föreställer jag mig, att ingen ändring kan göras uti skatten, men *då* måste den vidtagas, och jag skulle tro, att äfven de gamla hvitbetssockerfabrikanterna skola understödja en sådan förändring för att hejda en tilltagande konkurrens. Med afseende å rendementsberäkningen vill jag nämna, att rendementet nu utgör 10 procent, ehuru det är lägre på vissa ställen.

Denna obetydliga afvikelse kan synas icke höra till ämnet, men då sjelfva saken är af så betydande vigt för det finansiella resultatet, har jag ansett mig skyldig att för kammaren framhålla nödvändigheten af att, då man skall besluta om dessa skatter, som nu föreligga, beakta, huru vigtigt det är, att statsverket kommer i tillfälle att på andra vägar erhålla ersättning för hvad som kommer att brista i sockertullen.

Vidare anförde:

Herr Restadius: Då jag på grund af ett mig utaf statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet lemnadt uppdrag tog kännedom om förslaget till stämpelskatt, syntes mig betydande svårigheter uppstå för förslagets utarbetande i fråga om arfsskatten i den rigt-

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

ning, Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhållit, i det att afseende borde fästas såväl dervid, att de mindre arftagarne blefve från beskattningen undantagna som äfven vid antalet delegare i sterbhuset samt deras närmare eller fjermare skyldskapsförhållande till arflåtaren. Under arbetets fortgång fann jag snart det vara uppenbart, att det af Riksdagen åsyftade målet att få arfsskatten jemnare fördelad och i sammanhang dermed bereda statsverket en ökad inkomst icke läte sig genomföras med mindre än att skatten lades icke såsom hittills på qvarlåtenskapen i sin helhet, utan på hvarje särskild delegare i boet.

Det syntes mig vidare vara uppenbart, att för genomförande af en sådan arfsbeskattning äfvensom af stämpelbeskattning utaf åtskilliga andra i förslaget upptagna värdehandlingar det skulle blifva nödvändigt att i detta land liksom i andra länder, der stämpelskatten i afsevärd mån spelar någon rol i statens hushållning, införa en sådan skatteinstitution, som hade till uppgift att upptaga skatten och tillse, att den behörigen erlades. Då det emellertid icke är att antaga, att Riksdagen skall finnas villig att införa en sådan institution, och de kostnader, som med densamma äro förenade, skulle i afsevärd grad minska den påräknade ökade skatteinkomsten, har jag icke funnit någon annan utväg vara att anlita än att vidare utsträcka den skatteuppbörd, som redan i vissa afseenden åligger domarne.

Gifvet är, att genom den ifrågasatta åtgärden domarnes åliggande blifva i viss mån försvårade, och att deras arbeten skulle väsentligen förminskas och underlättas, äfvensom skattens upptagande komma att hvila på en säkrare grund, om liqviden af skatten finge ske i samband med arfskiftet efter arflåtaren. För genomförande af en sådan åtgärd är det likväl nödvändigt att omarbeta vissa delar af ärfdabalken, och det kan icke med visshet förutsägas, om en sådan omarbetning skulle till erforderligt omfång låta sig verkställa, enär det säkerligen kan antagas, att allmänheten icke befinnes villig att afstå från den rätt, som från urgamla tider varit sterbhusdelegare medgifven, nemligen att sitta i bo oskifto, så länge de detta önska. Är detta mitt antagande rigtigt, så följer deraf, att den ifrågavarande arfsskatten icke kan uttagas annorlunda än i samband med inregistrerandet af boupptecknigen, och att vidare, derest man antager förslaget om skattens uttagande från bodelegarne, domaren skall hafva till sin uppgift att utreda, huru stor hvarje lott i boet kan blifva.

Det är jemväl enligt min tanke gifvet, att en sådan utredning för domaren måste åstadkomma stort besvär och stora vanskligheter. Och — om än det må erkännas, att, på sätt herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet yttrat, domstolarna kunna hafva många flera och mycket svårare frågor att lösa, bör härvid ingalunda förbises, att frågor af förevarande beskaffenhet skola af domarne ensamma lösas inom mycket knappt afmätt tid. Det vanliga förhållandet är, att stämpeluppbörden företages någon timme före hvarje rättegångsdags början. Då samlas 60 à 70 menniskor för att få sina handlingar karterade, och huru länge de få vänta, innan en sådan uträkning hinner verkställas, kan man lätt föreställa sig. Men då ett vigtigt samhällsintresse är för-

knippadt med reformens genomförande, anser jag det vara domarens oafvisliga pligt att utan afseende å det förökade arbete, han derigen tillskyndas, efter sin förmåga medverka till förslagets genomförande.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

Jag tröstar mig dermed, att de synnerligen svåra fallen icke skola så ofta förekomma, och att den erfarenhet, som vinnes under arbetets fortgång, skall, derest förslaget blifver till lag upphöjdt, om än icke fullständigt undanrödja, så dock förminska de svårigheter, som tvifvels utan vid författningens första tillämpning komma att uppstå.

Vid utvecklingen af hittills gällande stämpelförordningar har icke så sällan så tillgått, att i tvifvelaktiga fall — och de hafva icke varit så få — åtal anstälts mot vederbörande domare, hvarvid det beslut, som öfverrätten derom meddelat, sedermera antagits såsom vägledande vid senare inträffande dylika fall. Gent emot ett sådant förfarande har ofta blifvit framhållet, att det icke kan vara lämpligt att på domarens bekostnad tillskapa vägledande prejudikat, hvilkas tillkomst hufvudsakligen berott derpå, att lagstiftningen varit bristfällig, och befogenheten af dessa anmärkningar kan näppeligen ifrågasättas. Det är också gifvet, att genom antagande af detta förslag svårigheter vid tillämpningen skola oftare förekomma, när de första stegen skola tagas på en hittills förut icke beträdd väg och dylika för domaren menliga åtal oftare än hittills komma i fråga. Härvid torde dock böra bemärkas, att detta missförhållande blifvit i förslaget undanröjdt genom stadgandet i 26:te paragrafen, som innehåller, att, om en person finner sig hafva betalt för mycket pengar i stämpel, han kan utan samband med åtal mot domaren söka återvinna hvad han mer än vederbort erlagt i stämpelafgift. Mot detta stadgande skulle jag visserligen kunna rigta den anmärkningen, att tiden, inom hvilken återvinningstalan skall ske, eller endast 3 månader, är väl inskränkt och att det synes mig för parter och domare fördelaktigare, om denna tid kunde utsträckas derutöfver, men jag skall dock icke, innan jag får se, om denna min mening delas af andra, härom framställa något särskildt yrkande.

Af de anmärkningar, som blifvit framstälda mot detta förslag, särskildt i fråga om arfskatten, äro två af den beskaffenhet, att jag anser mig böra upptaga dem till särskildt bemötande. Dessa anmärkningar afse först och främst, att det icke skulle vara lämpligt och för domarens ställning ändamålsenligt, att han verkstälde en sådan uträkning, som förslaget förutsätter. Det skulle nemligen ofta kunna inträffa, att denna hans uträkning komme att i vissa afseenden stå i strid med det resultat, som genom arfskiftet slutligen vunnes, äfvensom att fall kunna inträffa, då i fråga särskildt om testamenten nästan olösliga svårigheter för verkställandet af denna uträkning skulle uppstå.

Hvad den första anmärkningen angår, vill jag erinra derom, att den ifrågavarande uträkningen endast har till syftemål att bestämma förhållandena mellan hvad hvarje bodelegare skall betala och ingalunda har till uppgift att utröna, hvad som är mitt eller ditt i tvist parter emellan. En sådan approximativ beräkning föreskrifves redan

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

nu i gällande förordning, der det stadgas, att efterlefvande makes giftorätt alltid bör beräknas till hälften af behållningen, ehvad den utgör större eller mindre belopp. Om nu någon skulle finna det märkligt och möjligen äfven misstro domaren, om han finner, att den uträkning, som domaren verkstält, står i strid med arfskiftets resultat, så tror jag dock, att man icke får fästa sig vid denna känslostämning, efter som den hvilar på en mindre rigtig uppfattning af de båda olika förrättningarnas uppgifter.

Man har påpekat, huru som betydande svårigheter möta för domaren att verkställa uträkningen, särskildt då det är fråga om testamenten. Det är kändt, att testamenten ofta kunna vara mindre lyckligt affattade och att svårigheter kunna möta för den rätta tolkningen af deras innebörd. Jag ber i detta hänseende att få fästa uppmärksamheten på en i testamenten ofta förekommande fras, som lyder sålunda, att man bortgifver med full och oinskränkt dispositionsrätt någonting till en annan person. Efter vanligt språkbruk skulle ordet dispositionsrätt betyda nyttjanderätt. Men den uppfattning synes hafva blifvit allmän, att dermed skall menas eganderätt; och de vägledande domslut, som på senare tiden meddelats, hafva också gifvit stöd åt en sådan tolkning. Men om nu ett sådant testamente föreligger och domaren tolkar det på ena eller andra sättet samt derefter lämpar stämpelbeläggningen, så lärer han icke i någotdera fallet böra löpa någon synnerlig risk. Men äfven svårare fall kunna uppställas, om t. ex. äkta makar, hvilka icke hafva bröstarfvingar, genom testamente förordna, att den efterlefvande skall sitta i orubbadt bo och att efter båda makarnas död qvarlåtenskapen skall efter lag mellan deras arfvingar fördelas. Då uppstår den frågan: skall, om mannen dör före hustrun, mannens arfvingar taga del i boet efter den ställning, boet hade vid mannens död, eller efter den, som det har efter båda makarnes död, och skall i det förutsatta fallet mannens arfvingar upptagas sådana de voro vid mannens frånfälle eller vid båda makarnes död? Något bestämdt svar på dessa frågor lemnas icke i gällande lag, och jag tror icke, att de kunna lösas, förrän det blifvit genom prejudikat utredt, huru förfaras skall.

Många flera dylika svåra fall skulle kunna uppletas och ytterligare sådana komma nog i verkligheten att uppstå. Men jag fasthåller dervid, att ifrågavarande förslag är det första försöket med en ny princip och att erfarenheten tvifvels utan skall visa, hvilka missförhållanden deraf uppkomma, så att man med ledning deraf skall kunna afhjelpa dessa svårigheter.

Utskottet har gjort åtskilliga ändringar i Kongl. Maj:ts förslag. I de flesta fall anser jag dessa ändringar vara tydliga förbättringar; i andra fall synas de mig vara tvifvelaktiga. Men *en* ändrig skall jag be att få särskildt betona, och det är omredigeringen af 34 § i förslaget. Sådan denna enligt utskottets redaktion lyder, afses dermed, att den, som skall hafva besväret med att å tjenstens vägnar mottaga och behandla en handling, jemväl skall vara berättigad att sälja stämpeln dertill. Detta är en obestridlig fördel framför Kongl. Maj:ts förslag, i ty att den, som har besväret, också bör hafva fördelen. Nu har i följd af gällande bestämmelse derom, att en stämpelpligtig

handling vid dess företeende inför offentlig myndighet skall vara med karta försedd, det ofta inträffat, att handlingen likmätigt lagens föreskrift varit vid handlingens ingifvande redan med karta försedd, i följd hvaraf den domare, till hvilkens åtgärd handlingen ingifvits, gått miste om provision. Om ett sådant förfarande kunnat finna sitt försvar i lagens bokstaf och i det förhållande, att domarens bestyr med stämpelbeläggningen hittills icke varit af en sådan grannlaga natur och medfört något mera betydande arbete, ställer sig dock saken numera annorlunda, särdeles då fråga uppstår om uppdelning af boet.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

Af hvad jag nu sagt framgår, herr talman, att jag kommer att med min röst bidraga till förslagets framgång i nu omhandlade del.

Häruti instämde herr *Zetterstrand.*

Herr Ljungman: Beträffande det föreliggande förslaget skall jag be att få uttala mitt beklagande öfver att, då det helt visst varit Kongl. Maj:t länge bekant, att en sådan skatt som denna måste anlitas, utredning icke vidtagits så tidigt, att det förslag, som framkommit, blifvit förr färdigt, så att Riksdagen kunnat mottaga förslaget vid Riksdagens början och icke, såsom skett, i slutet af februari månad. Det är gifvet, att, då ett sådant förslag framkommer, hvilket afser en ny sak, som icke förut hos oss vunnit tillämpning, Riksdagen kan behöfva längre tid på sig att granska förslaget, så att man har tillfälle att, såsom vid mantalsskrifningsfrågan skett, återremittera förslaget till utskottet för att vinna förbättringar. Nu synes den utvägen, som helt visst varit den rätta, vara i väsentlig mån afskuren, derigenom att förslaget efter behandlingen i utskottet till kamrarne inkommit först vid en tid, då Riksdagen är öfverlupen af arbete för att kunna vid den i grundlagen föreskrifna tiden hinna afsluta riksdagsarbetet. Mig synes visserligen åtskilliga af de betänkligheter, man kan hafva mot det kongl. förslagets detaljer, vara af utskottet afhjelpta, men icke desto mindre återstå flera. Och jag tror, att det bästa vore, om man i trots af anförda hinder kunde vinna båda kamrarnes samtycke till att förslaget återremitterades till utskottet, för att, då utskottet har full motionsrätt, få ett omarbetadt förslag framlagdt i ungefärligen det syfte, som antydes i herr Rudebecks reservation. Jag skall derför ock göra hemställan om en återremiss i sådant syfte, för att åtminstone uttrycka en *opinionsyttring*, enär jag befarar, att många af kammarens ledamöter icke nu äro lika benägna för en återremiss, som de skulle hafva varit, om ärendet inkommit i kammaren en månad tidigare.

Slutligen vill jag beklaga, att utskottets betänkande röjer så ringa bekantskap med grundlagen, att i detsamma såväl utskottet som flera af reservanterna kommit med hemställanden, hvilka ligga helt och hållet utom utskottets grundlagsenliga befogenhet.

Herr talman, jag anhåller om återremiss i det syfte, som antydes af herr Rudebecks reservation.

Herr Eriksson i Elgered: De två hufvudsakliga principer, som

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

här förekomma och som vi hafva att skilja från hvarandra, måste vara: om skatten skall utgå af *bo oskifto* eller å andra sidan af *hvars och ens arfslott.* I förra fallet är uppenbart, att en stor orättvisa skulle ske, såsom ock herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet visat. Då skulle uppstå det fall, att, om en en person efterlemnat 100,000 kronor och han hade 10 arfvingar och en annan hade samma förmögenhet, men endast en arfvinge, skatten, om den skall utgå ur bo oskifto, skulle utfalla många gånger högre för dem, som äro 10, än för den, som står ensam. Jag tror derför, att hvad komiterade föreslagit och regeringen tillstyrkt i en kongl. proposition samt hvad utskottet hemstält är obestridligen att föredraga.

Men då återstår en annan fråga, den nemligen, huru vida, när skatten verkligen skall utgå af hvars och ens arfslott, *boupptecknigen* skall ligga till grund för skattens uttagande och beräkning eller om *arfskifte* först bör komma till stånd. Det senare alternativet eller att få arfskifte till stånd har ju herr Rudebeck förordat i en reservation i den rigtningen. Han har visserligen i denna reservation uttalat andra åsigter än dem — han ursprungligen inom utskottet förfäktade och så till vida närmat sig utskottets uppfattning. Men i alla händelser har han icke kunnat helt och hållet förena sig med utskottet. Att få *obligatoriskt* arfskifte till stånd, möter dock ett allmänt motstånd i vårt land, och så till vida torde det icke vara möjligt att genomföra ett sådant förslag. Och hvad det angår att få ett *provisoriskt* arfskifte, så att det skulle blifva arftagaren, som finge bekosta upprättandet af detsamma, hvilket herr Rudebeck anser vara rätt, så vidt jag rigtigt förstått hans reservation, så blefve det en allt för dyr apparat, något som allmänheten icke skulle blifva nöjd med. Således återstår ingenting annat än hvad utskottet föreslagit, eller att skatten skall utgå af hvars och ens arfslott, men att man såsom beräkningsgrund skall följa boupptecknigen, hvilken stämpelbelägges med det belopp, som i skatt för hvars och ens arfslott skall utgå.

Mot detta förslag åter är det i synnerhet två hufvudpunkter, som kunna anmärkas och som man åberopat. Den ena är — jag vet icke, om jag vågar nämna det, sedan herr Restadius uttalat sig i motsatt rigtning, men emellertid har detta sakförhållande annars synts tillmätas en icke ringa vigt — den är, säger jag, domarecorpsens mera allmänna missnöje med att på kalkylväg, om jag så får säga, upprätta förslag till arfskifte. Det är detta domarecorpsens missnöje, som skulle vara det väsentliga hindret för genomförandet af ett dylikt förslag. Och detta missnöje skulle åter grunda sig på det arbete, som dervid extra komme domaren till del. Men gent emot detta bör man ju rättvisligen taga i betraktande den inkomst, som enligt förslaget borde komma hvarje domare till del; ty genom det större antalet stämplar har han dock en motsvarande inkomst, hvilket jemväl torde böra väga något i detta hänseende.

En annan anmärkning, som torde vara af vigt, är frågan om det fall, att en skuld upptäckes först efter sedan boupptecknig blifvit upprättad, och man sålunda har betalt för högre belopp än man bort erlägga. Men nu har utskottet afhjelpt den svårigheten, derigenom

att 25 §, senare eller 2 mom., innehåller tydliga bestämmelser derom, att man eger att erhålla restitution.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

Jag tror alltså, att svårigheterna icke äro af den beskaffenhet, att de böra föranleda förslagets fall. Att den *princip*, hvarpå detta förslag hvilar med afseende på beskattningen, är rigtig — ja, jag skulle våga säga, den enligt min uppfattning mest rigtiga, vi sett framkomma i vårt land, skall väl knappast af någon kunna bestridas. Ty det är icke nog med, att skattebeloppet sättes i progression till arfvets storlek, utan derjemte har en indelning i tre olika grupper verkstälts med hänsyn till skyldskapen, så att i den första gruppen förekomma bröstarfvingar eller efterlefvande make eller maka på grund af testamente, i den andra åter bröder och systrar och deras afkomlingar samt fader och moder, och i den tredje gruppen slutligen fjermare slägtingar och de, som erhålla sin andel på grund af testamente. Att skattebeloppet skall på detta sätt ställa sig olika i förhållande till de olika graderna af slägtskap, är ju en bestämmelse, hvars rättvisa ingen kan bestrida. Att det i den första gruppen, som innesluter de närmaste slägtingarne, ställes så, att skatten uppgår till 1½ procent för ett arf af 75,000 kronor, i den andra gruppen vid 50,000 kronor till 3 procent och i den tredje gruppen vid 40,000 kronor till 6 procent, det är någonting — jag säger det ännu en gång — som synes mig vara fullkomligt rättvist.

Hvad stegringen i öfrigt beträffar, framgår det tydligt, att den är i proportion med förmögenheten. Jag behöfver icke för herrarne söka bevisa, att så bör vara. Vi äro alla ense om, att den, som får ärfva en större förmögenhet, obestridligen eger många gånger större förmåga att bära bördan af en arfsskatt, än den, som ärfver mindre.

Är det nu så, att billighet och rättvisa bör ligga till grund för skattelagstiftningen, och att vi, folkets representanter, i första rummet böra taga hänsyn dertill, så tror jag visserligen, att man icke vid närmare eftertanke kan vara med om att afslå ett så rättvist och i sina principer så rigtigt förslag, utan tvärtom bör godkänna detsamma.

Herr doktor Ljungman har anmärkt, att förslaget skulle lida af formella brister, men han har icke inlåtit sig på att i detalj bevisa rigtigheten af detta påstående, och så länge han icke det gjort, kan man icke fästa så mycket afseende dervid. Jag medgifver, att förslaget kommit hastigt till, men deraf följer väl icke med nödvändighet, att det är ofullständigt.

Herr doktor Ljungman anmärkte vidare, att utskottets medlemmar syntes ega ringa bekantskap med grundlagen. Det är väl med hänsyn till andra momentet af utskottets hemställan eller kläm — om skrifvelse till regeringen, att den måtte framkomma med förslag till förändring af 9 kap. 2 § ärfdabalken — som herr Ljungman gjorde denna anmärkning. Ja, om der insmugit sig ett fel, som det för öfrigt går väl för sig att rätta, så bör väl det icke vara någon anledning att förkasta förslaget. Jag behöfver för öfrigt icke försvara utskottet för dess tillvägagående i nämnda afseende. Jag tror nog, att det finnes flere än dess medlemmar, som kunna taga miste ibland.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten A af 8 §.

Herr Wester: Efter min uppfattning är arfsskatten den lämpligaste och rättvisaste skatt, och jag vill derför med min röst bidraga till, att denna skatt blir hos oss så fort som möjligt införd.

Men skall man tala om arfsskatt, bör det också verkligen vara en sådan, d. v. s. en skatt, som erlägges för de arfs- eller testamentsbelopp, som man erhåller, icke för mer och icke för mindre. Med nu föreslagna beräkningssätt blir detta icke förhållandet, ty genom att beräkna skatten efter uppgifterna vid boupptecknigen kommer man icke att skatta för hvad man får i arf. Det är ju redan nu icke så ovanligt, att boupptecknigar icke uppgöras fullt exakt för att slippa någon del af boupptecknigsstämpeln, oaktadt denna nu är jemförelsevis låg. Och då skatten så väsentligen ökas, torde ligga för öppen dag, att frestelsen att minska utgiften blir större och föranleder än flera oegentligheter i detta hänseende.

Men det är lika möjligt, att boupptecknigen i vissa fall kan visa högre belopp, än hvad arfvet i verkligheten kommer att blifva. Detta kan ske derigenom, att efteråt tillkomma skulder. För detta fall har utskottet rådt bot genom det tillägg, som af föregående talare omnämndes. Men det kan äfven ske derigenom, att vid realiserandet af tillgångarne, vare sig dessa bestå i fastigheter eller lösören, dessa icke uppgå till det i boupptecknigen upptagna belopp, och på fullt lojalt sätt komma då arfvingarne att få mindre belopp, än som var beräknadt.

Jag tillåter mig bemärka, att nu ifrågasatta skatt icke är arfsskatt i egentlig mening, utan en skatt på dödsboet, fastän den utgår efter en mycket invecklad tariff, som ger den sken af att vara arfsskatt.

Är det meningen — och jag tycker, att den är rigtig — att införa en verklig arfsskatt, så måste skatten beräknas och utgå i förhållande till hvad som i verkligheten ärfves eller genom testamente erhålles, och måste detta bestämdt och klart utredas genom arfskifte eller slutlig arfsliqvid eller hvad man vill kalla det.

Nu har här invändts, att man icke kunde tänka på en sådan förändring i lagen, emedan man skulle stöta för hufvudet den allmänna uppfattningen om fullkomlig frihet för arfvingar att ordna utredningen af ett dödsbo eller att lefva i oskiftadt bo. Det är fullkomligt rigtigt, att man icke bör genom lagstiftning beröfva arfvingar, som det önska, rättigheten att lefva i oskiftadt bo, men detta behöfves icke för att nå det mål, som man eftersträfvar i skatteväg. Dessutom må bemärkas, att detta lefvande i oskiftadt bo förekommer jemförelsevis sällan och utgör en ganska ringa procent af de bon, som skola utredas vid dödsfall.

Vidare har sagts, att det icke går an att införa påbud om arfskifte utan att på samma gång anordna embetsmän, som skola verkställa det, eller myndigheter, som skola granska det, och dessa skulle hafva ersättning för sitt besvär, hvadan åtgärden skulle medföra kostnader. Så vidt jag kan se, behöfves ej någonting af allt det der.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

Det kan gå till alldeles som nu att arfvingarne utse en utredningsman. I de allra flesta fall äro dessa arfskiftesförrättare äfven på landet verkligen så dugliga och hemmastadda med lagen, att vid tvister inför domstol, som icke så sällan förekomma, deras åtgärder merendels blifva godkända. Och om också någon gång skulle ske misstag vid sådana arfskiften, så ber jag att få anmärka, att det icke kan nämnvärdt inverka på skatten till staten. Det kan inverka på storleken af den ena eller andra arfvingens lott, men endast i sällsynta fall kan en dylik origtig fördelning verka förminskning af sammanlagda arfsskattens belopp.

Men en lagförändring erfordras, nemligen den, att arfskiften skola viss tid efter deras upprättande, på samma sätt som nu sker med bouppteckningar, vid domstol inregistreras. Jag vet, att en sådan ändring till en början skall förekomma motbjudande. Men jag försäkrar herrarne, att svenska folket skulle hafva befunnit sig ganska väl af att den föreskriften för länge sedan införts. Ty det uppstår ofta ganska svårlösta förvecklingar deraf, att arfskifte på ett eller annat sätt förkommit och ej kan offentligt också erhållas. Arfskiftet är nemligen för de enskilda arfvingarna af mycket större vigt än bouppteckningen, och icke sällan förekommer, att arfskifte, som för bedömande af en rättstvist eller för bestyrkande af åtkomst till fastighet erfordras, icke kan tillrättaskaffas. Säkert är, att, om vi slå in på den nya väg, hvarom här är fråga, och införa den s. k. arfsskatten, dröjer det icke länge, förrän det blir nödvändigt att på ett eller annat sätt anordna så, att säker utredning medelst arfsliqvid skall visas.

Då det emellertid för närvarande är omöjligt att komma derhän, kan man efter min mening väl taga ut skatten i den af regeringen föreslagna och af utskottet tillstyrkta form, men endast under viss förutsättning, som här ej finnes. Om man nemligen skall införa en så betydligt förhöjd skatt, som dertill på sätt och vis är ny, och om man skall kunna göra det utan att väcka allt för mycket missnöje, så måste den lag, som påbjuder skatten, vara så tydlig och klar som möjligt är. Den bör vara så klar, att vederbörande sjelfva skola kunna med lagen i hand åtminstone något så när beräkna, hvad deras arfsskatt kommer att utgöra. Den bör vara sådan, att jag icke allenast träffar det verkliga arfsbeloppet, utan ock icke träffar det, förrän det är, så att säga, lyftbart.

Det lagförslag, som föreligger, lemnar mycket öfrigt att önska i alla dessa afseenden. Det brister deruti, att efter förslaget kan hända, att en arfvinge får betala skatt för ett arf, som han möjligen icke kommer att under sin lifstid tillträda. Ett sådant förhållande kan t. ex. inträda, om en person i arf erhåller en fastighet, hvartill enligt bestämmelse en annan fått nyttjanderätt under sin lifstid. Då skall denna nyttjanderätt efter särskilda grunder uppskattas, och för det kapitalbelopp, som man sålunda erhåller, skall testamentstagaren betala skatt. För det belopp, som derefter återstår, skall deremot arfvingen erlägga skatt, men om testamentstagaren öfverlefver honom, kommer han aldrig att tillträda den fastighet, hvarför han måst betala skatt. Å andra sidan kan det hända, att arfvinge till följd af lagen slipper betala skatt för en del af sitt arf, nemligen om det

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

finnes testamente. Detta testamente belägges med skatt i förhållande till värdet af den egendom, som är testamenterad. Om testamentet till följd af klander ändras så, att en del af egendomen, t. ex. barns laglott, frånvinnes testamentstagaren, stadgar författningen, att testamentstagaren har rätt att återfå den del af skatten, som belöper sig på den del af egendomen, som han icke har fått behålla. Men arfvingen slipper emellertid betala för den del af egendomen, som han frånvunnit testamentstagaren. Detta är en brist, som icke borde vidlåda en författning sådan som denna.

Men en, åtminstone från min ståndpunkt, ännu vigtigare omständighet är den, att författningen icke nog tydligt bestämmer, huru stämpeln bör beräknas och huru man skall förfara i åtskilliga invecklade fall.

Här har blifvit sagdt, att vi domare skulle vara emot denna författning, derför att vi icke ville underkasta oss det myckna arbete, som komme att läggas på oss genom stämpelberäkningen m. m. Detta är icke öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Jag är öfvertygad, att det icke finnes någon domare i landet, som, då han tvekar om lagens lämplighet, dervid ledes af tanken på det arbete eller det besvär, som skall komma att tillskyndas honom genom lagens antagande, ehuru detta arbete och detta besvär varder betydligt vidlyftigare, än både herrar komiterade och utskottet antagit.

Det har också blifvit sagdt, att domarne skulle vara emot förslaget derför, att de skulle komma i en skef ställning, derigenom att, när de t. ex. nödgades göra upp ett provisoriskt arfskifte på ett sätt, de kunde befara, att, derest tvist om arfskiftet uppstode, de möjligen skulle blifva tvungna att döma på *ett annat sätt*, hvilket ju skulle komma att hos mängden verka nedsättande för domarens anseende, enär den uppfattningen låge nära för hand, att de i det förra fallet begått ett misstag. Denna känsla torde nog förefinnas bland domarne, men jag kan försäkra, att det dock icke varit denna känsla, som för dem varit den bestämmande. Det lärer emellertid icke kunna förnekas, att domaren får en mycket obehaglig ställning — men är det nyttigt för staten, så äro vi nog pligttrogna att underkasta oss äfven detta.

Hvad som gör, att domarne hysa betänklighet mot förslaget, är deremot den omständigheten, att lagen icke nog tydligt säger, huru man skall förfara i ena och andra fallet, utan att man härvidlag är hänvisad till sin subjektiva uppfattning. Följden häraf blir naturligtvis den, att samma rättsfall komma att af olika domare olika tillämpas. Häraf åter följer, att allmänheten får den uppfattningen, att den ene eller andre domaren icke följer lagen, utan handlar godtyckligt. En likformig tillämpning af lagen kan icke vinnas på annat sätt, än att, såsom herr Restadius antydt, klagomål anföras öfves domares beslut i afseende å arfskattens beräkning, och sålunda öfverlåtes åt öfverdomstol att tolka lagen i hvarje tvistigt fall. Men under den tid, som måste förflyta, innan prejudikat i saken erhållas, har emellertid föreställningen om godtycke hos domaren fått rotfäste hos folket; och har detta en gång skett, är det sedan icke någon lätt sak att få bort en sådan föreställning. Jag hemställer till herrarne,

om det är nyttigt, att en sådan uppfattning och en sådan föreställning om lagens tillämpning få göra sig gällande bland folket.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

Då emellertid synes vara gifvet, att förevarande förslag skall upphöjas till lag, ber jag herrarna, att, när missnöjet med skatten blir stort och till följd deraf skriket mot lagen och dess tillämpning blifver högljudt, herrarne då icke måtte låta missnöjet utgå öfver domarne eller skylla på deras oförstånd eller godtycke, utan komma i håg, att felet åtminstone till största delen ligger hos lagen, hvilken I sjelfva hafven antagit.

Under förevarande förhållanden synes mig det enda rätta sättet att undvika de olägenheter, som blifva en följd af lagens antagande, vara det, att man väl erkänner principen af en verklig arfsskatt, men tills vidare antager det förslag till bouppteckningsskatt, som embetsverken afgifvit, samt på samma gång ingår till regeringen med begäran om framläggande af förslag till lag om arfsskatt, antingen i den rigtning, att skattens utgörande grundas på arfskifteshandling — denna må nu kallas arfskifte eller arfsliqvid — som visar det verkliga arfsbeloppet, eller också, om I viljen fortsätta på den bana, som hittills följts, nemligen att lägga bouppteckningen till grund, då måtte i författningen införas sådana stadganden, att i dem finnes åtminstone någon ledning för huru lagen rätteligen må förstås.

Jag inser och erkänner nödvändigheten, att redan vid denna riksdag skatt efter bouppteckning må göras progressiv på sätt, som är föreslaget både af Kongl. Maj:t och af utskottet, och jag vill med min röst bidraga dertill, men jag hyser mycken tvekan, huruvida det kan vara nyttigt, att Riksdagen nu tager föreliggande förslag. Gerna medges, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har rätt i sin anmärkning, att embetsverkens förslag kan medföra behjertansvärda origtigheter i afseende på tillämpningen, i ty att den, som ärfver ett belopp, får betala väsentligt olika skatt mot hvad en annan får göra för ett lika stort belopp. Derför bör enligt mitt förmenande denna anordning icke qvarstå för någon längre tid, utan endast betraktas såsom en provisorisk åtgärd. Det märkliga inträffar emellertid, att när man ser på statens inkomst af denna skatt, förefinnes föga skilnad mellan embetsverkens och Kongl. Maj:ts förslag. Om man nemligen jemför de olika kategorierna af arf med 8, 5, 3 och 1 arftagare, så sammanfalla Kongl. Maj:ts och embetsverkens förslag på siffran, då det finnes 5 arftagare. Äro dessa flera, blir det efter embetsverkens förslag högre inkomst för staten än enligt Kongl. Maj:ts förslag. Om de äro 3, medför Kongl. Maj:ts förslag någon, men obetydligt högre inkomst för staten. Om det åter är endast en arftagare, så erkänner jag, att det är en betydlig skilnad, ty der går Kongl. Maj:ts förslag i vissa fall upp till två gånger så mycket, som hvad embetsverken föreslagit — detta så snart boet är mindre eller medelstort. Är det åter ett större bo med en förmögenhet, som verkligen, enligt mitt förmenande, borde tyngre beskattas, så blir det ett annat förhållande. Om boet t. ex. uppgår till 250,000 kronor, så inträffar det märkliga förhållandet, att embetsverkens förslag i åtskilliga fall upptar högre, men icke i något fall lägre belopp, än Kongl. Maj:t föreslagit.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

På grund af hvad jag nu anfört, torde kammaren hafva funnit, att jag anser det vara klokast och bäst att för närvarande endast vidtaga en provisorisk anordning, samt att Riksdagen derjemte till Kongl. Maj:t aflåter skrifvelse i det syfte, som jag nyss nämnde. Jag får derför förena mig med herr Ljungman i yrkande om återremiss.

Herr Jansson i Krakerud: Det har redan pågått en så lång diskussion om denna paragraf, att jag anser mig icke behöfva yttra mig vidlyftigt, utan skall söka att fatta mig så kort som möjligt.

Först och främst skall jag be att få fästa kammarens uppmärksamhet på den siste ärade talarens yttrande, att förslaget enligt hans uppfattning vore så otydligt, att det vore mycket svårt att veta, huru detsamma skulle *kunna* tillämpas. Det vill emellertid synas mig, som om det skulle vara alldeles omöjligt att få fram något lagförslag, om hvilket samtlige jurister skulle kunna i fråga om dess tillämpning enas. Ty så snart det är fråga om en lagparagraf, hafva ju herrar jurister alltid hvar och en sin särskilda åsigt om huru densamma borde vara beskaffad. Skulle man således dröja med antagande af en lag om arfsskatt, tills alla herrar jurister skulle bli fullt eniga, så fruktar jag, att man finge dröja både länge och väl.

Sjelfva tvisten tyckes gälla, huru vida stämpeln skall läggas på boupptecknigen eller på arfskiftet. För min del lutade jag inom utskottet till en början åt den åsigten, att man borde lägga stämpeln på arfskiftet, och ansåg den åtgärden vara mera rättvis. Men om man tänker närmare på saken och dervid tar i betraktande icke allenast arftagares intressen, utan äfven statsverkets kraf, att denna beskattning tillämpas så, att staten icke kommer att i vissa fall förlora allt för mycket, blir tvistefrågan den, huru man skall kunna nå detta mål utan att begå någon orättvisa vare sig mot staten eller arftagaren. Dervid kan jag för min del gerna erkänna, att, i fall man lägger stämpel på boupptecknigar, jag anser det vara alldeles omöjligt att förekomma, att fall skola inträffa, då arftagaren får betala något mera, än lagen egentligen fordrar. Detta kan, så vidt jag förstår, icke fullt undvikas. Men jag får å andra sidan hemställa till herrarne, om sådant skulle kunna helt och hållet undvikas, i fall arfskiftet lades till grund för beräknandet af stämpelbeläggningen. Om t. ex. en person vid sitt frånfälle efterlemnar 10 st. aktier, hvardera aktien värd 1,000 kronor, samt dessa aktier enligt deras dåvarande värde upptoges i boupptecknigen, så skulle arftagaren naturligtvis få betala stämpel efter aktiernas värde vid dödstillfället. Skulle emellertid nu, ett eller ett och ett halft år efter dödsfallet eller mera, arfskiftet komma att läggas till grund för stämpelbeläggningen — och någon viss tidsbegränsning från dödsfallet är icke i lagen införd i detta fall — så skulle det ju kunna hända, att arftagaren icke användt sina aktier rätt, såsom t. ex. att han icke i rätt tid försålt desamma och att aktierna fallit i värde till halfva det nominella beloppet. I sådan hänsyn skulle staten derigenom komma att vidkännas en förlust af hälften af det stämpelbelopp, som skolat beläggas aktierna efter deras värde vid dödsfallet. Dessutom kan ett motsatt för-

Om ny förordning angående stämpelafgiften.

(Forts.)

hållande inträffa. Om, såsom jag nyss nämnde, dessa aktier vid dödsfallet äro värda 1,000 kronor, men vid tiden för arfskiftet stigit med ett eller ett par hundra kronor, så skulle följden blifva, att arftagaren finge betala stämpelafgift å ett större belopp än det, hvartill ifrågavarande arf vid dödsfallet var upptaget, eller å en inkomst, som tillkommit honom efter det han blef arftagare. Således finner man, att, äfven om arfskiftet lägges till grund för stämpelskattens uttagande, det skall blifva mycket svårt att träffa den rätta siffran. Om t. ex. ett sterbhus bland tillgångarne upptager en fordran å en 10- eller 20,000 kronor och arftagaren mycket väl skulle kunna taga ut densamma, innan arfskiftet inlemnas, men icke bryr sig om det, utan låter den stå qvar och det sedan inträffar, att den person, hos hvilken sterbhuset eger denna fordran, vid arfskiftet befinner sig i den ställning, att han icke kan betala sin skuld, skall staten äfven i sådant fall ikläda sig ansvaret? Jag tror, att det är af mycken vigt, att vi få en lag, som icke för mycket kan kringgås, och detta skulle enligt mitt förmenande blifva fallet, om man lägger stämpeln på arfskiftet. Det kunde nemligen då hända, att man lättare funne utvägar att reducera arfskiftena till allt för små belopp, och att kunna åstadkomma ett tillfyllestgörande kontroll i detta hänseende, vore nästan omöjligt. Det skulle i så fall behöfvas en ny tjenstemannacorps för att se till, att icke svek blefve begånget, innan arfskiftet inlemnades till rätten.

På grund af dessa skäl har jag inom utskottet kommit till den öfvertygelsen, att det vore lämpligare att lägga stämpel på bouppteckningen än på arfskiftet.

Den siste ärade talaren nämnde, att man på åtskilliga håll tycktes hysa den föreställningen, att domarecorpsen motsatte sig detta lagförslag med anledning deraf, att detsamma, om det blefve upphöjdt till lag, skulle tillskynda domarne mera besvär och arbete, än de förut hafva. Jag kan för min del icke dela denna uppfattning, utan är öfvertygad, att våra domare icke betrakta frågan från den synpunkten, synnerligast som de skulle tillerkännas en förhöjd aflöning för det ökade besvär, som den nya lagen för dem skulle medföra, en aflöning, som de utan tvifvel mycket väl finge göra rätt för.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bruzelius: Innehållet af Riksdagens skrifvelse till Konungen den 27 november 1892 har redan af herr finansministern refererats. Det gäller nu att tillse, huruvida detta lagförslag öfverensstämmer med de af Riksdagen uttalade önskningar rörande införandet af en progressiv arfsskatt.

Jag har hittills icke hört någon påstå, att innehållet i lagförslaget ej är öfverensstämmande med innehållet i Riksdagens nämnda skrifvelse. Det gäller vidare att välja den lämpligaste formen för uttagande af denna skatt. Man har då att välja mellan två saker, nemligen att använda antingen bouppteckningen eller arfskiftet. Vid valet mellan dessa båda vill jag för min del obetingadt föredraga bouppteckningen, hufvudsakligen af det skäl, att den redan nu användes såsom den form, under hvilken beskattningen af ett dödsbo

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

eger rum. Det har sedan urgamla tider ingått i det allmänna medvetandet såsom en skyldighet att, när ett dödsfall inträffar, låta upprätta bouppteckning och till domstolen inlemna densamma. Bouppteckningen är således för närvarande den enda handling, som kommer under offentlig kontroll med afseende på ett dödsbos ställning. Alla veta vi, och det har redan af flere talare framhållits, huru om i vårt land är tillåtet för delegare i ett dödsbo att lefva i oskiftadt bo, och jag vill för min del tillägga, att, om arfvingar så önska, de äro i sin fulla rätt att skifta arfvet efter eget behag, äfven utan hänsyn till närmare eller fjermare skyldskap. Vilja de närmare arfvingarne afstå något till de fjermare, så är det deras rättighet.

Om deremot arfskiftet skulle användas såsom form för skattens uttagande, så måste, om lagen skall göras effektiv, den förändring i civillagen ske, att arfskifte göres obligatoriskt. Men det är icke nog med detta, utan för att få arfskiftet mera tillförlitligt än bouppteckningar med afseende på behållningen i ett dödsbo, tror jag, att man måste inrätta en särskild myndighet för uppgörandet af arfskiften. Jag förmenar emellertid, att svenska folket icke är benäget att gå in på en sådan, för oss främmande lagstiftning.

Af herr Ljungman har yrkats återremiss i syfte att få förslaget ändradt i den rigtning, som i herr Rudebecks reservation innehålles, och i detta yrkande hafva sedermera åtskilliga andra talare instämt. Jag vill med anledning deraf taga mig friheten för kammaren påpeka, hurusom äfven herr Rudebeck, hvilken visserligen obetingadt ställer sig på den ståndpunkten, att han vill hafva arfskiftet såsom den form, under hvilka skatten skall uttagas, dock slutligen återkommer till bouppteckningen. Herr Rudebeck föreslår nemligen, »att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes, efter skedd utredning, för nästa Riksdag framlägga förslag, afseende stämpelafgift å arfslott och testamente, att utgå, så vidt möjligt är, å det belopp, som arfvinge eller testamentstagare verkligen erhåller, för hvilket ändamål sterbhusdelegare må åligga att inom viss tid efter dödsfallet uppvisa arfskifte vid påföljd, att, derest så icke sker, utan att domstolen beviljat anstånd dermed, *arfvet då förslagsvis beräknas enligt bouppteckningen.*» För min del kan jag ej instämma i herr Ljungmans nämnda yrkande.

Jag skall nu taga mig friheten yttra några ord med anledning af herr Westers anförande.

Han erkände, att arfsskatten är rättvis, men herr Wester ansåg, att bouppteckningen, såsom ofta varande mindre exakt, icke är någon lämplig form för skattens uttagande, utan att arfskiftet i stället borde vara måttstocken. Jag vill med anledning deraf ännu en gång påpeka, att man icke har några garantier för att arfskiftet blir tillförlitligare än bouppteckningen i fråga om ett dödsbos ställning.

Herr Wester antydde vidare, att sterbhusdelegare sällan begagna sig af den rätt, de nu hafva, att lefva i oskiftadt bo. Ja, det må så vara, men jag vill framhålla, att sterbhusdelegares rätt att, såsom de sjelfva önska, skifta boet, dock står qvar.

Vidare ansåg han, att domarnes anseende skulle lida, om vid stämpelbeläggningen beloppet uträknas till en viss summa, hvilken

sedermera i tvist kunde komma att bestämmas annorlunda. Jag kan icke föreställa mig, att domarnes anseende skulle lida det ringaste i detta fall, ty domarnes åtgärd vid stämpelbeläggningen har blott till syftemål att, med anledning af de förhållanden, hvarom bouppteckningen upplyser, räkna ut stämpelbeloppet. Har domaren enligt dessa upplysningar uträknat beloppet rigtigt, icke kan hans anseende lida deraf, att, i en sedermera uppkommen tvist, sterbhusdelegarne komma fram med andra upplysningar, som förändra förhållandena? Sterbhusdelegarne hafva ju sig sjelfva att skylla i sådant fall och kunna icke med fog göra domaren några förebråelser.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

Herr Wester anmärkte slutligen, att lagförslaget är otydligt och derför blir svårt att tillämpa. Ja, äfven jag, som haft den äran att deltaga i komiterades arbeten, vill gerna medgifva, att detta lagförslag, såsom allt annat menniskoverk, är behäftadt med ofullkomligheter, och att det således vid tillämpningen till äfventyrs kan tolkas olika; men så blir alltid förhållandet, då en ny lag antages.

Hvad beträffar embetsverkens förslag, som herr Wester satte framför Kongl. Maj:ts, vill jag erinra derom, att, såsom herr finansministern tydligt visat genom antagande af embetsverkens förslag att icke lägga skatt på de särskilda arfven, utan på boet, man icke införer arfsskatt i princip. En skatt af den art, embetsverkens förslag anvisar, blir endast — om jag så får uttrycka mig — ett efterkraf af en utaf den döde i lifstiden eftersatt skattebetalning; att det belopp, som skulle inflyta till staten, i regeln blir lika stort enligt embetsverkens förslag som efter Kongl. Maj:ts, vågar jag för min del betvifla. I det fallet torde måhända någon af utskottets ledamöter, som närmare uträknat siffrorna, komma att meddela vidare upplysningar.

För närvarande inskränker jag mig till att yrka bifall till den föredragna punkten.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Herr Berglöf: Jag vill i likhet med herr Wester förutskicka det meddelandet, att jag anser, det arfsskatten är en mycket lämplig och rättvis skatt och att det är nödvändigt att besluta densamma för att fylla de luckor, som uppstått i statens behof. Vidare vill jag förutskicka den upplysningen, att jag på intet sätt är rädd för det ökade arbete och besvär, som ostridigt blir en följd af denna lags tillkomst, och att jag är förvissad derom, att landets domare icke skola komma att klaga öfver det ökade arbetet. Men säkert är, att de flesta domare skola efter lagens tillkomst frambära många klagomål deröfver, att lagen är mycket svår, för att icke säga omöjlig att tillämpa.

I likhet med herr Ljungman beklagar jag, att det blifvit en så brådstörtad behandling af denna stora fråga. Man ser af komitébetänkandet, att komiterade haft brådt i sitt arbete, och finner, att äfven hos regeringen rådt stor brådska, eftersom detta vigtiga lagförslag icke lemnats ut till respektive hofrätter och underdomstolar för att sätta dessa myndigheter i tillfälle att afgifva sina utlåtanden angående

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

förslaget. De myndigheter, som skola tillämpa lagen, torde väl få anses böra ega förutsättningar att kunna framhålla möjligen varande bristfälligheter och göra förslag till deras afhjelpande. En god utredning i ämnet torde derför hafva vunnits, om hofrätterna och underdomstolarne tillåtits yttra sig öfver komiterades lagförslag. Men då detta icke skett, får man icke förvåna sig öfver, att de flesta underdomare inom Riksdagen frambära sina farhågor i afseende å lagens beskaffenhet och sättet för dess tillämpning.

Här har nu sagts, att det är synnerligen lämpligt att taga boupteckningen såsom grund för stämpelbeläggning, emedan detta är ett gammalt bruk. Ja, det är nog sant, att boupteckningen nu är grunden, men stämpelbeläggningen blir något helt annat efter antagande af föreliggande förslag än förut. Domaren får nemligen icke beräkna stämpel på den i boupteckningen upptagna summan af behållningen, utan han måste vidtaga åtskilliga åtgärder, innan han kan uträkna stämpeln. Det har sagts, att stämpelbeläggningsåtgärden endast vore en räknefråga. Så är dock icke förhållandet, utan det är en lagfråga jemte en räkneoperation. Komiterade, regeringen och utskottet må säga hvad de vilja, men jag vågar påstå, att man, för att få fram stämpelsiffran, måste först och främst göra klart för sig, *hvilka* skola taga del i det dödsbo, som skall beskattas. Boupteckningen innehåller visst en uppgift om de arftagare, som finnas uti dödsboet, men domaren måste ingå i pröfning, om dessa alla äro rätte arftagare och till hvilken del de skola taga lott i boet. Boupteckningarne på landet äro allt emellanåt temligen oklara beträffande arftagarne i så måtto, som de upptaga flera eller andra arftagare än dem, som i sjelfva verket äro arfsberättigade. Om nu den beräkning af stämpelafgiften, som domaren måste göra, skall blifva rigtig, så att icke någon anmärkning deremot skall kunna med fog framställas, måste domaren sålunda granska boupteckningens uppgift om arftagarne och söka ut de rätta samt mellan dem fördela arfvet. Denna åtgärd kan väl icke sägas vara en räkneoperation, utan den är en klar och tydlig lagåtgärd.

Vidare framställer sig den frågan: hvilket belopp är det, som skall beskattas? Detta är mycket lätt att säga, om i boupteckningen finnes upptagen en summa för hela arfvet, som skall fördelas. Men såväl komiterade som utskottet hafva tänkt sig, att boupteckningen kan upptaga tillgångar, som icke angåfvos i penningvärde. Då skall domaren enligt förslaget hjelpa detta genom att antingen skaffa intyg af två trovärdiga män om dessa tillgångars värde eller också sjelf verkställa värdering. För dem om våra tingsförhållanden erfarne vill jag härvid erinra, att domaren skall på tingstället eller på sin expeditionslokal vidtaga boupteckningsåtgärder genom att upphjelpa ofullständiga boupteckningar, allt medan den stora tingsmenigheten väntar på tingsförhandlingarnes början. Herrarne torde finna, att detta är en högst vansklig åtgärd för att komma till den slutsumma, som skall ligga till grund för en vigtig beskattning. Men denna invändning afspisar man dermed, att domarne i vårt land äro så utmärkta samt lösa sådana svåra saker, att man icke behöfver hysa

någon tvekan att öfverlemna till dem att lösa äfven denna. Ja, det är sant, att våra domstolar hafva stora och vigtiga saker att afgöra samt svåra spörsmål att lösa! Men först och främst är det att märka, att det är *domstolarne,* som afgöra dessa saker, och så har man i detta fall ett bestämdt material att hålla sig till, nemligen rättegångshandlingarne, parternas egna utredningar, samt andra handlingar af olika slag och valör, hvilket allt ligger till grund för domslutet. Men vid bestämmandet af arfsskatten får man mycket ofta intet annat grundmaterial än *godtycket.* Kan det under sådant förhållande vara lämpligt att på detta sätt uttaga en skatt, som i många fall kan uppgå till betydliga summor?

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

Mot den tanke, som föresväfvat en hel del jurister, att arfskiftet skulle läggas till grund för ifrågavarande beskattning, har erinrats, att för åstadkommande af arfskiften, måste man hafva ett särskildt rättsinstitut med en samling af embetsmän, som skulle verkställa ifrågasatta skiftes- och beskattningsåtgärden, och sedan man konstruerat upp detta rättsinstitut, söker man skrämma allmänheten med att detta blir så dyrbart och att man är öfvertygad om, att vårt folk icke vill vara med om något sådant. Detta är att måla ett spöke på väggen för att skrämma sig sjelf och andra. Men den, som känner till, med hvilken lätthet folket på landsbygden kan reda upp sina arfsangelägenheter, den låter icke skrämma sig af slika spöken. Jag är säker på, att de fleste landtmän i denna kammare varit utredningsmän i större eller mindre sterbhus och veta, att arfskiften i allmänhet uppgöras strax efter dödsfallet. Dessa arfskiften äro vanligtvis fullständiga och rigtiga, äfven om det gäller att i bråkdelar skifta boets fasta egendom. Då så är, bör man icke skrämma folk med att det behöfs ett nytt rättsinstitut för att få rigtiga arfskiften. Någon särskild kostnad i detta afseende erfordras sålunda icke. För den ifrågavarande beskattningsåtgärden behöfver dessutom icke heller ett fullständigt arfskifte komma till stånd. Det torde endast erfordras, att boupptecknigen göres fullständig med hänsyn till arftagare och testamentstagare, så att man får tydlig uppgift på de poster, som skola beskattas, och att boets behållning behörigen upptages. Men för att få en förbättring härutinnan, är det nödvändigt, att lagens bestämmelser angående boupptecknig ändras. Detta torde kunna ske i sammanhang med behandlingen af frågan om utsträckning af tiden för arfskiftets ingifvande till domstolen. Vidare skulle i sammanhang med boupptecknigens upprättande uppgöras ett stämpelskifte eller en utredning mellan arf- och testamentstagare, huru mycket en hvar af dem skulle få sig tilldeladt af befintliga behållningen i boet. Denna åtgärd torde vara lätt att åstadkomma för sterbhusdelegarne, hvilka måste ena sig om huru de skola skifta boet med hänsyn till samma behållning. Denna skiftesberäkning hindrar dem icke att under behaglig tid lefva i oskiftadt bo. Om detta skedde, hade domaren icke att ingå i någon pröfning, utan endast att verkställa uträkning af stämpelafgiften.

Jag vill icke säga, att detta af mig framkastade förslag kan vara lämpligaste grunden för en lagändring, men det vill synas mig vara ett sätt, på hvilket man möjligen skulle kunna komma ifrån de an-

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

märkningar, som blifvit framstälda mot det föreliggande förslaget. Hufvudsaken vore att hos Kongl. Maj:t begära en utredning för vinnande af närmare föreskrifter om bouppteckningens beskaffenhet på samma gång fråga väcktes om förlängning af den tid, inom hvilken bouppteckning skall ingifvas till domstolen.

I afseende på rubriken testamente och dess beskattning förekommer en hel del svårigheter. En af komiterade, herr Restadius, har sjelf framstält en mängd anmärkningar i detta hänseende, hvaraf framgår, att det är omöjligt att säga, huru ett testamente skall stämpelbeläggas. Man skulle kunna fullständiga dessa med flera spörsmål för att visa svårigheten att kunna säga, om ett testamente skall afse eganderätt eller nyttjanderätt, innan domstolarne härom utlåtit sig, och huru egentligt det är, att domaren härutinnan skall uttala en bestämd åsigt genom stämpelbeskattningsåtgärden. Svårighet blir ock att utfå skatten af testamentstagare, som icke ega några tillgångar att kunna betala med, förr än de kommit i besittning af det testamenterade beloppet. Staten kommer derför säkerligen i många fall att gå i mistning af stämpelmedel, derför att testamentstagarne först i en framtid få tillgång att betala skatten.

På grund af dessa anmärkningar och mycket annat, som skulle kunna anföras mot lagen, är det som domarecorpsen hyser betänklighet mot att antaga lagen i dess nuvarande skick, och önskligt vore derför, om den lemnades en ytterligare granskning och en bättre utredning, innan Riksdagen slutligen fastsloge densamma. Det torde icke vara lämpligt att antaga en lag, som man anser vara svag och för hvilken domarecorpsen skall vara experimentalfältet, för att få fram, huru den rätteligen skall tolkas. Man säger, att en återremiss i denna Riksdagens sena timme är olämplig, derför att Riksdagen har ännu så mycket annat att göra. Ja, det är beklagligt, att man skall få in de vigtigaste ärendena vid slutet af riksdagen samt då mötas af det svaret: nu hafva vi icke tid, utan vi måste fara hem vid den och den tiden. Detta oaktadt skall jag dock i likhet med herrar Wester och Ljungman yrka återremiss, på det att utskottet måtte få taga lagen under förnyadt öfvervägande, i öfverensstämmelse med herr Rudebecks förslag, som jag icke till alla delar kan gilla, men som dock bör kunna läggas till grund för den nya behandling af lagförslaget, som utskottet kommer att vidtaga, i händelse af bifall till detta mitt yrkande om återremiss.

Herr Ekenman: I en fråga af så stor vigt som den föreliggande torde det äfven tillåtas mig att säga några ord.

Man kan väl hysa ganska stor tvekan om den rätta lösningen af denna fråga. Och om jag slutligen kommit till ett resultat, som är väsentligen olika det, hvartill flertalet jurister kommit, ber jag på förhand få säga, att detta icke beror derpå, att jag på något sätt underkänner de betänkligheter, som mot förslaget blifvit framstälda. Jag vill till och med påstå, att det är en fördel, att dessa betänkligheter och svårigheter blifvit framhållna, hvilket på ett synnerligen sakrikt och skickligt sätt skett från tvenne talare på hallandsbänken. Men jag vågar skilja mig från dem derutinnan, att jag icke kan

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

tillägga dessa betänkligheter lika stor valör, som dessa talare gjort. Jag finner väl, att svårigheter här uppstå, hvilka komma att gifva anledning till ganska stora besvärligheter i fråga om författningens tillämpning i både ett och annat fall, men jag kan icke gå så långt, att jag anser det vara omöjligt att tillämpa denna författning. Jag kan vidare — och i detta afseende skiljer sig min uppfattning ytterligare från de nyss nämnda talarnes — ej finna annat, än att här föreligger icke ett lagförslag, utan en skatteförordning, och en skatteförordning kan ju mycket väl — utan att man derför kan sägas rubba den soliditet och den fasthet, som man vill tillägga våra lagar — ändras efter sig företeende omständigheter. Jag föreställer mig, att just i ett sådant fall som detta, der man står, så att säga, på opröfvad mark, erfarenheten blir den allra bästa läromästaren, och om man vid tillämpningen af författningen finner, att i ett eller annat fall sådana omständigheter springa fram i ögonen, som göra en ändring behöflig, finnas inga stora svårigheter eller hinder för att åstadkomma denna ändring i enlighet med erfarenhetens kraf.

Efter dessa uttalanden rörande den formella sidan af saken, tillkommer ju att pröfva densamma uti, om jag så får säga, sakligt hänseende. Den pröfningen är för mig ganska lätt. Jag anser nemligen arfsskatten vara en rättvis och billig skatteform och lämpligen böra genomföras. Derjemte ber jag för min del få säga, att efter hvad som passerade vid senaste urtima riksdag, är det ju med skäl, som mången anser, att dervid lemnades ett slags löfte om arfsskattens införande. Detta löfte anser jag böra nu infrias.

Det är dessa skäl, herr talman, som förmå mig att för min del yrka bifall till utskottets förslag.

Herr J. H. G. Fredholm: Herr talman! Ehuru så mycket ordats i denna sak, kan jag icke underlåta att för några ögonblick taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Om man vill införa en *progressiv* arfsskatt, lär det väl vara nödvändigt att lägga denna skatt på arfslotten och ej på boet i dess helhet. Derom vinner man upplysning på sid. 8 i utskottets betänkande, der det framhålles, till hvilka orimligheter man i annat fall skulle komma. Endast genom att lägga skatten på arfslotten blir det derjemte möjligt att gradera skatten i förhållande till arftagarnes skyldskap till den aflidne och i förhållande till antalet arftagare, så att skatten blir mindre, då arftagarnes antal är större, än då de äro färre till antalet, något som betingas derutaf, att i senare fallet en större arfslott kommer hvar och en till godo. De exempel, som af en talare på hallandsbänken anfördes såsom stöd för påståendet, att de tabeller, som i detta hänseende äro uppgjorda, icke skulle vara lämpliga, synes mig icke vara lyckligt valdt, ty de bevisa just lämpligheten af att lägga skatten på arfslotten, eftersom deraf framgick, att en arftagare får skatta högre, än om arftagarnes antal hade varit 2, 3, 4 och 5. Hvar och en af ett flertal arftagare får härigenom skatta mindre i samma mån som arftagarnes antal är större. Detta blifver deremot icke förhållandet, om man lägger skatten på arfvet i dess helhet.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

För öfrigt ville samma talare uppställa den fordran på författningen, att den skulle vara klar. Det är en fordran, som man kan ställa på alla lagar och författningar. Jag tror dock icke, att det nu föreliggande förslaget lider af större brist i detta hänseende än hvad förhållandet är i allmänhet, särskildt då det gäller att stifta en ny lag, som icke kan grundas på förut vunnen erfarenhet. Det förhåller sig ju med detta som med allt annat, att man vid tillämpningen måste komma till allt tydligare och klarare insigt om de fel och brister, som förefinnas, och dessa får man då söka afhjelpa under hand. Hufvudsaken är väl, då man skrider till införande af en ny beskattningsform, att grunda denna på en rigtig princip, så att man icke blifver nödsakad att i principielt hänseende göra omkastningar. Har man blott grundat den nya beskattningsformen på en rigtig princip, torde man sedermera kunna så småningom öfvervinna de svårigheter, som man icke i första hand kunnat undanrödja. Samma talare anförde också såsom ett bevis för, att principen vore mindre rigtig, det exemplet, att en enka hade genom testamente erhållit nyttjanderätt till en egendom, som efter hennes död skulle öfvergå till annan person. Hon skulle då betala en del af stämpelskatten och den andra personen återstoden. Denne andra person kunde då dö, medan enkan ännu innehade nyttjanderätten till egendomen, och han hade då betalt sin stämpelafgift förgäfves. Det resonnementet förstår jag icke. Den stämpelafgift, han erlade, grundade sig väl på *egande*rätten till den ifrågavarande fastigheten, och denna eganderätt kunde han naturligtvis disponera icke blott under sin egen lifstid, utan äfven för tiden efter sin död. Nog var det väl rigtigt, att han i detta fall fick betala stämpelskatt för den dispositionsrätt öfver egendomen, som han innehade äfven för tiden efter sin död.

Vidare har här blifvit anfördt, att tillämpningen af denna författning skulle vara förenad med stora svårigheter för domarena, emedan stundom bouppteckningar kunde inkomma, hvilka icke vore på vederbörligt sätt uppställda. De blifva väl hädanefter icke sämre i det hänseendet, än hvad de äro nu, och det står väl i domarenas skön för framtiden såväl som hittills att icke mottaga sådana bouppteckningar, som icke äro i vederbörlig ordning upprättade. Skulle undantagsvis några bestämmelser om nyttjanderätt förekomma, som icke åsatts något värde, kan det väl icke möta några stora svårigheter att anlita trovärdige män i och för värdering af dylik nyttjanderätt. De skäl, som mot författningsförslaget blifvit anförda, kan jag sålunda icke finna vara af den betydenhet, att de böra afhålla kammaren från att antaga förslaget.

Till utskottets betänkande i nu föredragna punkt har jag fogat en reservation. Det har nemligen synts mig vara en oegentlighet att under vissa förhållanden icke lägga någon skatt på gåfvobref af fast egendom, under det att man i fråga om lös egendom åsatt dylik skatt för alla förhållanden. Enligt mitt förmenande torde händelsen blifva den, att några gåfvobref väl aldrig komma att upprättas i andra fall än då man i gåfvobrefvet vill göra någon disposition med afseende å gåfvans framtida användande. I 16 kap. 1 § ärfdabalken finnes i detta hänseende stadgadt: »Bortgifver någon fast egendom,

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

ege ej magt om vilkoren för dess förvaltning sträcka förordnandet längre än till förste emottagarens och dess makas lifstid eller om eganderätten vidare än till utnämnande af testaments- eller gåfvotagarens nästa efterträdare» o. s. v. Herrarne finna, att detta är ganska vigtiga vilkor, som man kan förknippa med gåfvan, och om man då tager i anspråk samhällets skydd för att vilkoren blifva uppfylda, synes det mig vara en rimlig fordran, att man betalar särskild afgift till staten för att komma i åtnjutande af denna fördel. Sådant blifver icke förhållandet efter utskottets förslag till stämpelskatt å gåfva af fast egendom till skyldeman i rätt nedstigande led, ty den skatt, som enligt detsamma skall i detta fall erläggas, är icke något annat än lagfartsstämpel för egendomen. Det är ju en skattestämpel, som i alla händelser skall utgå, vare sig jag har åtkommit egendomen genom laga köp, genom gåfva eller genom testamente.

Oaktadt jag nu anser detta vara en ganska väsentlig anmärkning — den torde dock i praktiskt hänseende icke hafva så stor betydelse, ty det lärer väl icke ofta inträffa, att dylika gåfvobref utfärdas — oaktadt, säger jag, jag nu anser detta förhållande vara förtjent af någon uppmärksamhet, vill jag icke för den skull göra något yrkande; ty den anmärkning, jag här i reservationen har framstält, är icke af annan beskaffenhet än många af de anmärkningar, som eljest gjorts mot förslaget, och utgör icke i och för sig något hinder för dess antagande. Man kan vidtaga rättelse i denna lika väl som i andra afseenden, när tid dertill gifves.

Här har yttrats af en talare, som har anspråk på att blifva betraktad som en auktoritet i grundlagsfrågor, nemligen konstitutionsutskottets vice ordförande, att bevillningsutskottet icke skulle hafva handlat fullt grundlagsenligt, då det föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om ändring uti åtskilliga civillagens bestämmelser. Jag vill icke bestrida detta hans påstående. Jag vill endast säga, att, då bevillningsutskottet enligt grundlagen har till uppgift att bereda ärenden, »som angå förändring uti föreskrifterna om bevillnings utgörande», och då uti den kongl. propositionen, som af kamrarne remitterats till bevillningsutskottet, första föreskriften för arfsskattens utgörande eller sjelfva utgångspunkten för den ifrågasatta stämpelskatten grundar sig på den bestämmelsen, »att bouppteckning skall, då den för inregistrering vid domstol företes, vara försedd med stämpel», kan jag för min del icke finna annat än att just den omständigheten, att bouppteckning skall vid domstol företes för inregistrering, utgör den grund, hvarpå hela stämpelbeskattningen hvilar, och således är den första bland föreskrifterna för denna bevillnings utgörande. Om man nu icke anser stadgandet om tiden, inom hvilken bouppteckning skall vid domstol företes, vara lämpligt, vill det af nämnda anledning synas mig, som om utskottet icke hade öfverträdt sin befogenhet genom att i form af skrifvelse tillstyrka en ändring i detta hänseende. Derom kunna emellertid meningarne vara delade. Det är ju en fråga, som, så att säga, sväfvar på gränsen mellan det tillåtna och det otillåtna, och jag för min del vill icke afgöra, hvilkendera åsigten är den rätta. I alla händelser synes mig uppfattningen i detta hänseende vara utan afgörande betydelse för

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

författningsförslagets antagande, ty är det så, att kammaren har den uppfattning, som uttalats af konstitutionsutskottets vice ordförande, finnes ju intet hinder för kammaren att vid behandlingen af den punkt, som handlar om skrifvelsen, afslå densamma, och dermed har ingen skada skett i afseende å antagandet af förordningen i sin helhet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Restadius: Herr talman! Hvad herr Wester anförde har redan af andra talare bemötts. Jag ber dock att få yttra ännu några ord med anledning af hans anförande.

Jag vill gifva herr Wester hufvudsakligen rätt deruti, att det vore lämpligt och ändamålsenligt, derest man kunde sammanknippa arfsskattens utgående med arfskiftet, men jag vill framhålla, att alla svårigheter derigenom icke, med hänsyn till lagens nuvarande innehåll, vore fullständigt undanröjda. I 12 kap. 4 § ärfdabalken stadgas nemligen, att när skifte skall verkställas, skall qvarlåtenskapen i fast och löst läggas i jemngoda lotter. På landet tillgår ock i regel sålunda, och man har dervid intet annat värde å de särskilda lotterna att åberopa sig på än hvad som förekommer i boupptecknigen. I städerna åter går det vanligen så till, att lösegendomen varder försåld och penningarne derefter fördelade. I detta fall medgifver jag gerna, att arfskiftet vore den bästa och lämpligaste grunden för åsättande af stämpelskatt.

Herr Wester har vidare anmärkt, att det fallet skulle kunna inträffa, att en person finge betala en dylik skatt, men aldrig komme i besittning af den ifrågavarande egendomen, enär nyttjanderätten dertill vore upplåten till annan person. Sådant kan ock inträffa under den nuvarande lagstiftningen. Jag tänker mig nemligen det fall, att en make testamenterar en honom enskildt tillhörig fastighet till sin efterlefvande enka. Nu lefver enkan längre än rätte arfvingen. Denne är skyldig att lagfara med egendomen, men kommer aldrig i bruk af densamma. Derför synes mig denna anmärkning icke böra tillmätas någon synnerligen stor betydelse.

Herr Wester anmärkte vidare, att i författningsförslaget ej vore tydligt stadgadt, huru i hvarje särskildt fall skall förfaras. Jag ber att få fråga: hvilken lag finnes det väl, der hvarje fall är på förhand uttänkt och vägledning gifven, huru man skall förfara? Sådan lag är ännu icke uppfunnen och torde ej heller kunna uppfinnas.

Herr Wester ville vidare framställa alternativt ett yrkande om skrifvelse till Kongl. Maj:t, att arfskifte skulle ligga till grund för beräkning af skatten. Derom har jag redan yttrat mig. Men hvad angår hans andra alternativa yrkande, att lagen borde så förtydligas, att någon tvekan ej uppstode vid tillämpningen, så får jag säga, att jag anser det vara omöjligt att så förtydliga en lag. Jag ber i det afseendet att få hänvisa till den nuvarande stämpelförordningen. Den har varit ganska otydlig, och det enda sättet att få kännedom om, huru der skulle förfaras, har varit, att man under tidernas lopp fått en stadgad praxis.

Skulle nu frågan återremitteras till utskottet, blefve följden den, att vid denna riksdag åt ärendet icke kunde något vidtagas, då så kort tid för Riksdagen nu återstår.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

Hvad åter igen herr Berglöfs anförande beträffar, så synes mig hans deruti gjorda anmärkningar nogsamt utvisa, huruledes mycket stora svårigheter skulle uppstå vid lagens tillämpning, men han har ingalunda ådagalagt, att dessa svårigheter äro oöfvervinneliga.

Jag anhåller, herr talman, ännu en gång om bifall till utskottets hemställan i nu föredragna punkt.

Herr Johansson i Noraskog: Herr Berglöf talade i början af sitt anförande om svårigheten att grunda denna stämpelskatt på bouppteckning, då det ofta vore förhållandet, att bouppteckningar inkomma till rätten i ganska bristfälligt och dåligt skick, så att man svårligen hade någon ledning af dessa handlingar dervidlag; men under forsättningen af sitt anförande kunde han kort derefter icke nog berömma det sätt, hvarpå vår allmoge kan upprätta sina arfskiften, och han framhöll, huru dessa arfskiften kunde läggas till grund för stämpelberäkningen. — Har man verkligen förtroende till allmogen i afseende på arfskifte, tycker jag, att man äfven bör hafva det i afseende på bouppteckning; och jag tror alltså icke att vid den svårigheten förtjenar att fästas så synnerligen stort afseende.

Det framgick för öfrigt af hans yttrande, att han åsyftade precis samma saker som komitén, regeringen och utskottet, nemligen att fullständigt arfskifte alldeles icke skulle erfordras, men han har dervid tänkt sig, att sterbhusdelegarne sjelfva skulle göra en ungefärlig beräkning öfver, huru arfsskatten komme att ställa sig, och derefter räkna ut med hvilka belopp stämpelafgiften skulle utgå. Det är egentligen i detta afseende, som hans förslag skiljer sig från det, som här föreligger. Enligt mitt förmenande är det dock bättre att lägga denna kontroll i domarens hand än i sterbhusdelegarnes händer. Ty det kunde annars komma att inträffa fall, der sterbhusdelegarne kunde styra så till, att, äfven om det blefve förenadt med obehag för domaren, det, ur synpunkten af den kontroll, hvarunder skatteberäkningen må verkställas, vore bättre och säkrare för staten, att inkomsten beräknades af domarena än af sterbhuset. Det synes mig således, att de anmärkningar, han framstälde, snarare tala till lagförslagets förmån än motsatsen.

Jag skall derjemte be att få erinra om en annan sak, som de herrar, som yttrat sig till förmån för herr Rudebecks reservation, må hända icke hafva rigtigt reda på, nemligen det förhållandet, att icke allenast embetsverkens förslag, utan äfven herr Rudebecks reservation gå i den rigtningen, att de icke komma att inbringa de belopp, som efter komiterades och utskottets beräkning skulle komma att utgå enligt utskottets förslag. Inom utskottet har man låtit verkställa beräkningar för särskildt sådana fall, att en person aflidit och efterlemnat en arfvinge och t. ex. testamenterat bort den andra hälften af boet, det vill säga arfvingen får blott sin laglott och den andre får sin del på grund af testamente. Om man tänker sig ett sådant

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

fall — och det är icke så sällsynt, att sådana förekomma — så ställer det sig på det sättet, med afseende på hvad stämpelskatten skulle inbringa — det behöfver icke sägas hvilket arfsbelopp det är, ty jag har uträkningen efter 6 olika belopp, och resultaten äro temligen konstanta — att enligt embetsverkens förslag endast $^2/_5$ à $^1/_3$ och enligt herr Rudebecks förslag blott $^1/_3$ à $^1/_4$ af den skatt, som utskottet föreslagit, komme att inflyta. Det kan således vara fara för handen, att, hvilketdera förslaget man vill bygga på, embetsverkens eller herr Rudebecks, tariffen kommer att undergå en högst väsentlig förändring, i fall man nu till statsverkets förmån vill hafva det belopp, som ligger till grund för utskottets beräkningar och förslag. — Jag har velat fästa kammarens uppmärksamhet på dessa förhållanden, på det att det må inses, att, äfven om kammaren vill besluta en återremiss, det är fara värdt, att man får tänka på äfven andra förändringar.

Andra talare ha redan yttrat sig om de svårigheter, som komma att uppstå, om man nu så nära slutet af Riksdagen skulle företaga frågan till förnyad pröfning. Äfven om utskottet hade bättre tid, än som varit det förunnad, tror jag icke, att en återremiss skall kunna expedieras på mindre tid än bortåt 14 dagar, och hvad det betyder under nuvarande förhållanden, kunna herrarne tänka sig sjelfva. Vi hafva haft tillräckligt mycket arbete med att få ihop förslaget i den form, hvari det nu föreligger, och jag tror således, att man bör tänka på den saken. Då må jag rent ut tillstå, att det vore bättre att afslå förslaget, om man icke vill hafva det, sådant som det nu är. Jag har varit med om saken från början och till slut, och visserligen inser jag, att åtskilliga svårigheter komma att göra sig gällande vid tillämpningen. Men att det icke torde blifva svårare nu än vid åtskilliga andra tillfällen, när man skrifvit otydliga lagar, derutinnan instämmer jag fullkomligt i herr Restadii yttrande. Äfven jag tror, att den erfarenhet, man vinner i det hänseendet, skall bättre än någonting annat gifva anvisningar å sättet att afhjelpa alla svårigheter.

I frågans nuvarande läge hemställer jag om bifall till utskottets förslag i oförändradt skick.

Herr Petersson i Brystorp: Herr talman! Det framkastades under diskussionen, att bouppteckningar lemnades till rätten många gånger ganska ofullständiga. Men då lagen föreskrifver, att det tillkommer domaren att tillse att ingen oskicklig person får sig med bouppteckning befatta, så är detta mycket lätt afhjelpt. Domaren kan då förkasta en sådan bouppteckning. Jag kan icke fatta, hvarför det skulle vara så svårt att nu belägga bouppteckning med stämpel, då det hittills gått lätt för sig. Ty den stämpel, som hittills utgått, hvad är den annat än arfsskatt, fastän den utgår på annat sätt, än hvad nu skulle blifva förhållandet, emedan den nu föreslagna är mera progressiv?

Här framkastades äfven, att stämpelbeläggningen skulle ske först vid arfskiftet. Det kan väl icke vara allvarligen menadt med den saken. Vi skola tänka, att vid bouppteckningen måste den, som

uppgifver boet, göra det under edlig förpligtelse, och om han då drager något undan, skall han enligt författningarne pliktfällas.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

Sedan har nu sagts under diskussionen, att allmogen är så hemmastadd i arfskiften och gör dem så bra. — Ja, det är godt och väl att höra, att allmogen kommit till den insigten. Men om arfskiftet skulle ligga till grund för stämpeln, så beror denna uteslutande på, hvad arftagarne vilja upptaga egendomen till. Ty arfskiftet göra de precis som de behaga. Det sker icke under kontroll. Men derigenom skulle staten kunna komma att lida stora förluster.

En annan sak bör icke heller förglömmas. Vi veta, att vid arfskiften och testamenten kunna förekomma rätt långrandiga processer. Efter hvad som här blifvit taladt, tänker jag mig, att stämpeln icke skulle tillkomma staten, förr än skiftet vunnit laga kraft. När skulle då skatten inflyta? Jag tror, att det är saker att tänka på. Ty jag är fullständigt förvissad, att, om icke stämpeln uttages, förr än skiftet vunnit laga kraft, vi inom kort skulle få ett nytt embetsverk, som skulle förrätta arfskiftena på landet, och jag tror, att det äro vi icke i behof af.

Jag kan således icke finna skäl att frångå betänkandet i denna del, utan anhåller om bifall till detsamma.

Herr Themptander: Jemte det jag ber att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till den föreslagna arfsskatten, emedan jag dels anser denna vara principielt rigtig och dels håller före, att det ur budgetssynpunkt är synnerligen angeläget att så snart som möjligt införlifva den i vårt skattesystem, anhåller jag att till detta mitt uttalande få foga två önskningar. Till den ena föranledes jag deraf, att de nya bestämmelser, med stöd af hvilka den nya beskattningen skall införas, onekligen äro ganska otillfredsställande och bristfälliga, och att det derför är angeläget, att, när uti en snar framtid förslag måste väckas om jemkningar, kompletteringar och rättelser af dessa stadganden, man då icke måtte mötas af den från våra utskotts betänkanden väl bekanta, men i min tanke i likhet med så många slagord inom vårt offentliga lif alldeles falska satsen, hvarmed man söker tillbakavisa ändringsförslag uti nytillkomna författningar, i det man säger, att det väl icke kan vara lämpligt att efter så kort tid vidtaga några förändringar uti en alldeles ny lag. För min del har jag alltid haft och har en alldeles motsatt uppfattning. Just när en ny lag tillkommit, byggd på nya principer och medförande genomgripande förändringar i lagstiftningen, anser jag det nemligen vara företrädesvis angeläget, icke minst för att icke kompromettera den nya lagens principer, att man verkställer sådana rättelser, kompletteringar och förbättringar, hvartill en vunnen erfarenhet under lagens första tillämpning kan gifva anledning. Deremot kan jag förstå, att man med en dröjande tvekan besluter sig för partiella reformer uti gamla lagar, hvilka ingått i allmänna föreställningssättet, med hvilkas tillämpning man hunnit göra sig förtrogen, och der man mången gång kan med skäl ifrågasätta, huru vida det är lämpligt att sätta en ny klut på ett gammalt kläde. Men något sådant hinder bör man icke hafva med afseende på nya lagar, och allra minst kan detta vara

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

lämpligt uti en tid som vår, hvilken lefver under det ty värr mycket ogynsamma förhållandet, att med konsten att skrifva lagar är det mycket klent beställdt.

Om denna min uttalade önskan gäller den lagstiftande magtens framtida befattning med denna lag, så gäller min andra önskan allmänheten. Denna lag kommer att ställa hela vår domarecorps inför uppgiften att tillämpa kanske en af de mest svårtillämpliga lagar, som sedan långa tider tillbaka skådat dagen. Denna lag är dessutom sådan, att den i många fall efter min tanke lemnar domaren utan all ledning, huru han skall förfara. Detta måste hos olika domare framkalla olika meningar om lagens innehåll och i följd deraf en olika lagtillämpning. Detta kommer åter i sin ordning att föranleda klander och missnöje hos allmänheten. Om nu vår högt aktade domarecorps hittills med rätta gjort sig förtjent af ett sådant epitet för den duglighet och samvetsgrannhet, hvarmed den i allmänhet fullgör sina värf, och om allmänheten derför är van att döma temligen strängt, när den ser våra domare göra sig skyldiga till fel, hvilka blifva föremål för åtal och fällande dom, så vågar jag dock hoppas, att allmänheten må uti en mildare rigtning justera sin opinion om de åtal, som kunna föranledas af domarens befattning med nu ifrågavarande nya lagbestämmelser. Ty det är min öfvertygelse, att i många fall är det mera lagen, än domaren, som bör bära skulden för de begångna felaktigheterna. Och om jag med denna uppfattning af lagförslagets formella brister i allt fall anser mig kunna votera bifall till detsamma, så beror detta derpå, att, om det redan ligger en sanning uti den gamla domareregeln, att »en god domare är bättre, än en god lag, ty han kan laga efter lägligheterna», man bör af denna regel framför allt kunna hemta en viss trygghet vid tanken på betydelsen af en god domare, der det gäller tillämpning af en mindre god lag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen, i enlighet med derunder framstälda yrkanden, för hvar och en af de under ifrågavarande afdelning A. upptagna rubriker gifvit propositioner å *dels* bifall till utskottets förslag och *dels* återremiss, blefvo utskottets förslag i afseende å samtliga nämnda rubriker af kammaren gödkända.

Öfverskriften till afdelningen A. godkändes jemväl.

Härefter förekom till behandling utskottets under *afdelningen B. i § 8* framstälda förslag till stämpelafgift å »*Öfriga stämpelpligtiga enskilda handlingar*», hänhörande under särskilda, i bokstafsföljd uppstälda rubriker, börjande med »afkomst eller annan förmån af fast egendom» och slutande med »Öfverlåtelse af kronohemman eller skattlagdt krononybygge».

Rubrikerna *afkomst eller annan förmån af fast egendom* till och med *Certeparti.*

Godkändes.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

I fråga härefter om rubriken *Depositionsräkning* hos bank eller bankir hade Kongl. Maj:t föreslagit följande afgifter: »bevis om insättning derå skall vid utgifvandet förses med stämpel af 50 öre för deponeradt belopp, som ej öfverstiger 1,000 kronor, och derutöfver 50 öre för hvarje påbörjadt tusental kronor.

Sökes på grund af depositionsbeviset hos offentlig myndighet betalning, skall detsamma vara försedt med särskild stämpel af 25 öre för hvarje fulla 100 kronor af det kapitalbelopp, för hvilket betalning sökes;

dock är depositionsbevis fritt från sistnämnda stämpelafgift, då på grund deraf fordran bevakas i konkurs».

Enligt utskottets förslag skulle deremot ifrågavarande rubrik ur författningsförslaget uteslutas.

I afgifven reservation hade åter herrar *Cavalli, Philipson, Weinberg, Berg, Almqvist*, grefve *Wachtmeister* och *Röhss* hemstält:

»att Riksdagen måtte besluta, att efter rubriken *Certeparti* i förordningen angående stämpelafgiften intages en så lydande rubrik:

»*Depositionsräkning* hos bank eller bankir: bevis om insättning derå skall vid utgifvandet förses med stämpel af 50 öre för deponeradt belopp, som ej öfverstiger 1,000 kronor, och derutöfver 50 öre för hvarje påbörjadt tusental kronor;

dock att bevis om insättning å depositionsräkning af belopp, ej öfverstigande 100 kronor, är fritt från stämpel, samt att dylikt bevis å belopp, som öfverstiger 100 kronor men icke 300 kronor, skall förses med stämpel af 20 öre och bevis å belopp, som öfverstiger 300 kronor men icke 500 kronor, med stämpel af 30 öre.

Sökes på grund af depositionsbeviset hos offentlig myndighet betalning, skall detsamma förses med särskild stämpel af 25 öre för hvarje fulla 100 kronor af det kapitalbelopp, för hvilket betalning sökes;

dock är depositionsbevis fritt från sistnämnda stämpelafgift, då på grund deraf fordran bevakas i konkurs.»

I fråga härom anförde:

Herr Johansson i Noraskog: Den rubrik, som kommer närmast efter, är »Depositionsräkning». Den är, som herrarne se, i utskottets förslag utesluten med anledning deraf, att utskottets majoritet icke ansett det lämpligt att nu stämpelbelägga depositionsbevis. Vi äro således nu inne på den del af stämpelskatten, som afser de nya affärsstämplarne. Jag har för min del — såsom af en anteckning i slutet af betänkandet synes — på grund af annat Riksdagens uppdrag varit hindrad att närvara i utskottet vid behandlingen af denna del af stämpelförordningen. Men såsom sakerna nu stå, skall jag be att få hemställa om bifall till det kongl. förslaget, men med den jemkning, som vidtagits af reservanterna herrar Cavalli m. fl. i deras betänkandet vidfogade reservation sid. 128. Jag tror nemligen, att, om man skall försöka med denna art af stämpelafgift, depositions-

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

bevis är en af de arter, som kanske mer än andra förtjena att komma i åtanke. Man träffar der en del af det rörliga kapitalet, som går ur hand i hand. Beträffande de öfriga af Kongl. Maj:t föreslagna affärsstämplarne kan man hysa tvifvelsmål, huru vida de äro af beskaffenhet att träffa personer, som ega förmåga att utgöra denna skatt. Skuldebref och vexlar torde till största delen indrifvas af fattiga personer, såsom smärre handtverkare och dylika, eller sådana, som eljest kunna hafva betydliga skuldbelopp. Med afseende på dessa kan man sätta i fråga, om det är fullt lämpligt att uttaga stämpelskatt på sätt här föreslagits. Men med afseende på depositionsbevis synes hvarje tvifvelsmål i det hänseendet böra bortfalla, och med hänsyn till statens behof af ökade inkomster tror jag för min del, att det är nödvändigt att gå in på den här föreslagna vägen. Äfven om man ej tycker om det, måste man nog här bita i det sura äpple, som framräckes. Jag skall derför med afseende på nu ifrågavarande art af stämpelafgift be att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag med de jemkningar, som reservanterna från Första Kammaren föreslagit.

Herr *Ramstedt* instämde häruti.

Herr Wijkander: Beträffande arfskatten var stämningen inom utskottet ganska enig. Endast en ledamot hade en afvikande mening. Och derför kunde utskottet med full öfvertygelse och ganska stor enhällighet tillstyrka arfsskattens antagande. Deremot torde kammarens ledamöter hafva märkt, att med afseende på nu ifrågavarande stämpelskatter meningarne varit ganska delade. Der har stått kammare mot kammare. Andra Kammarens ledamöter hafva i allmänhet ej ansett tidpunkten nu vara lämplig att ingå i någon närmare granskning af dessa skatter; då behofvet nu icke kräfde att antaga dem, ansågo de, att man kunde dermed uppskjuta till ett kommande år, då det kunde blifva nödvändigt att antaga dem. Utskottet har derför i öfverensstämmelse med Andra Kammarens ledamöters åsigt afstyrkt flertalet af dessa stämpelskatter. Det är endast med afseende på obligationer och slutsedlar, som utskottet genom den förseglade sedelns tillhjelp tillstyrkt den föreslagna stämpelbeläggningen.

Nu erkänner jag, att förhållandena i denna stund äro väsentligen förändrade, sedan utskottet afgaf detta betänkande. Utskottet hade nemligen att efter detta företaga en uträkning af, till hvilket belopp bevillningarna för nästa skatteregleringsperiod skulle komma att gå, och infordrade derför utlåtande från kontroll- och justeringsbyrån, huru hvitbetssockerfabrikationen stält sig, då utskottet hade sig bekant, att man der kunde vänta ganska ledsamma resultat. Den skrifvelse, utskottet erhöll i onsdags — således efter sedan det här föreliggande betänkandet var affattadt — visade ock en mycket ledsam upptäckt. I korthet sagdt var resultatet det, att för nästa år någon import af kolonialsocker näppeligen vore att vänta — åtminstone icke någon större import — då landet antagligen kommer att producera minst så mycket socker, som konsumtionen uppgår till. Genom detta visade det sig, att man hade att motse en brist på inemot 4 millio-

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

ner kronor i de i statsverkspropositionen beräknade inkomsterna å artikeln socker och sirup. Nu är det sant, att arfsskatten antagligen kommer att beslutas af Riksdagen — i denna kammare är den det i sjelfva verket redan —; sant är ock, att ganska stora nedsättningar blifvit gjorda på utgifterna under de olika hufvudtitlarne. Men det återstår dock, så vidt man kan vid en hastig öfversigt af det hela se, en brist på 2 à 3 millioner eller i rundt tal 2 $^1/_2$ millioner kronor. Frågan är då: huru skall denna brist täckas? I fall man kunde antaga alla de stämpelskatter på affärshandlingar, som af regeringen föreslagits, skulle dessa uppgå — enligt regeringens beräkning — till 1 $^1/_2$ million kronor. Men som kammaren vet, äro väsentliga nedsättningar i dessa förordade äfven af Första Kammarens reservanter. Således kan man icke på långt när beräkna nyssnämnda belopp. Vid ett *ungefärligt* öfverslag kan det uppskattas till $^1/_2$, lägst $^3/_4$ million kronor, och som herrarne torde märka, är detta ej tillräckligt för att täcka bristen. Riksdagen har derför att under de närmaste dagarne förvänta från bevillningsutskottet något förslag att täcka den uppkommande bristen; och något annat kan då ej gerna komma i fråga än höjning af bränvinsförsäljningsafgiften, någon finanstull eller dermed jemförligt. Och denna post måste då vara sådan, att den ej behöfver rubbas under den närmaste framtiden. Den måste således ordnas något så när definitivt. Då saken förhåller sig på detta sätt, att man måste fylla denna brist af bortåt 2 $^1/_2$ million kronor, synes det ej vara skäl att genom att antaga en stämpelskatt på affärshandlingar, som skulle inbringa $^1/_2$ à $^3/_4$ million kronor, oroa allmänheten på ett område, der man förmodligen i ganska snar framtid måste utkräfva ännu större skatt, än Första Kammarens utskottsledamöter föreslagit, och att samtidigt antaga ej blott arfsskatten, utan ock den höjning af bränvinsförsäljningsafgiften eller någon finanstull, som jag nyss nämnde. Mig förekommer det, som om det klokaste vore att i denna stund afslå stämpelskatten på affärshandlingar och att till nästa riksdag, då den torde komma att behöfvas, invänta nytt förslag derom från regeringen.

Jag ber få upprepa, att Andra Kammarens ledamöter hela tiden arbetat i den fulla öfvertygelsen, att det nu ej skulle behöfvas sådana skatter; och äfven om de liksom de öfriga utskottsledamöterna användt många dagar och mycket arbete på granskningen af denna fråga, har man hvarken sofrat materialet så mycket som önskligt varit, om dessa skatter nu skulle tillgripas, ej heller i en motiverad framställning till Riksdagen visat, hvilka af dem i första hand borde antagas och hvilka icke. Mig förefaller det såsom det utan all fråga klokaste att nöja sig med den arfsskatt, som här redan är antagen, och täcka den återstående bristen på sätt jag antydt.

Herr talman, i öfverensstämmelse med denna min åsigt ber jag att med afseende på nu föredragna punkt få uttala mig *mot* stämpelskatt på depositionsbevis. Jag gör detta utan att vilja ingå i detalj på frågan, huru vida öfvervägande skäl i allmänhet kunna tala för eller emot en sådan stämpelskatt, öfvertygad som jag är, att frågan snart kommer tillbaka till Riksdagens pröfning.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Jag kan mycket väl förstå, att den siste ärade talaren delat utskottsmajoritetens åsigt derom, att det för närvarande icke skulle vara behöfligt att bevilja denna af Kongl. Maj:t föreslagna stämpelskatt, under den förutsättning, som han och flera andra hyste, att statsverket icke hade behof deraf. Men han medgaf nu sjelf, att förliden onsdag, efter sedan det nu föreliggande betänkandet blef färdigt och tryckt, den upplysning erhållits, som vi alla känna, nemligen att statsverket verkligen nödvändigt behöfver en ökad tillgång af $1^1/_2$ à 2 millioner kronor, utöfver hvad arfsskatten, om den blir af Riksdagen antagen, kan lemna. Då säger den ärade talaren: det är icke skäl att oroa svenska folket med en sådan skatt, utan man bör uppskjuta frågan till en annan gång! Den är väl dock icke oväntad för svenska folket, denna skatt, ty allt sedan urtima riksdagen 1892 har det varit klart, att man måste i första hand tillgripa denna skatteform. Sedan komitén utarbetat sitt förslag, har dess innehåll genom tidningarna varit kändt för hvar och en intresserad. Då nu utskottet vid afgifvandet af detta betänkande arbetat under andra förutsättningar än de, som nu förefinnas, så synes det mig vara fullt rigtigt, att utskottets vice ordförande förklarat sig nu böra tillstyrka bifall till den föreslagna skatten på depositionsbevis, helst som han ju medgaf, att knappt något beskattningsföremål, när det är fråga om att träffa kapitalet, kan vara lämpligare, säkrare och lättare än detta. Då någon insatt penningar på deposition, då eger han verkligen detta kapital, och man kan då säga, att om man vill träffa de kapital, som finnas i förmögna händer, så är detta sätt rättvist och lämpligt.

Nu hafva, såsom kammaren torde observera, reservanterna gjort en modifikation af utskottets förslag, som af utskottets vice ordförande icke vidrördes, men hvars antagande jag gerna vill tillstyrka, nemligen följande: »dock att bevis om insättning å depositionsräkning af belopp, ej öfverstigande 100 kronor, är fritt från stämpel, samt att dylikt bevis å belopp, som öfverstiger 100 kronor, men icke 300 kronor, skall förses med stämpel af 20 öre, och bevis å belopp, som öfverstiger 300 kronor, men icke 500 kronor, med stämpel af 30 öre».

Det är en skala, som kan vara lämplig, synes mig, för de mindre bemedlade.

Jag behöfver icke tillägga mycket, ty jag föreställer mig, att många af kammarens ledamöter icke kunna undgå att dela vice ordförandens mening, som jag icke kan annat än på det kraftigaste understödja.

Herr Collander: Kärnpunkten af hvad som sagts om utskottets ställning vid behandlingen af denna fråga är, såsom redan erinrats, att vi *icke* inom utskottet visste, att det förestod en så betydande underbalans med afseende på tullinkomsterna af socker, när utskottet afgaf sitt betänkande rörande stämpelskatten, och jag beklagar, att vi icke fått från regeringen mottaga någon avis om, att man borde vara beredd på sådant. Ingen borde vara närmare än regeringen att noga öfvervaka och taga reda på dessa förhållanden; detta är naturligtvis lättare för regeringen än för utskottet. Då vi

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

emellertid nu så sent fingo kännedom om detta förhållande beträffande hvitbetssockerfabrikationen och sockertullen, har vår ställning inom utskottet blifvit en annan, än den var, då vi behandlade den föreliggande frågan. Jag har ej på något sätt varit någon principiell motståndare till utsträckt stämpelskatt för affärshandlingar, men jag har ansett, att, då man ej behöfver penningar för täckande af utgiftsposterna, man ej heller bör pålägga skatter derutöfver. Som sagdt, ställningen är nu en annan. Herr Wijkander nämnde, att man har att för år 1895 söka täcka en brist på 2 à 2 $^1/_2$ millioner kronor, äfven om man beräknar, att arfsskatten beslutes, och tager hänsyn till redan gjorda besparingar, hvilka beräkningar äro fullt rigtiga. Men jag ber härvid att få fästa uppmärksamheten på, att detta ogynsamma förhållande med hvitbetssockeraccisen å ena sidan och sockertullen å den andra inverkar äfven på 1894 års budget, i det man har att motse en minskad inkomst deraf med omkring 2 millioner för innevarande år. Vi få således större brist att täcka än den för år 1895 motsedda. Men — säger man — 1894 års reglering får sjelf bära sin omsorg. Ja, det är sant, men det blir dock en balans, om man icke har något att täcka med. Derför måste man åtaga sig något af dessa föreslagna nya stämpelskatter i affärsrörelsen. Då synes det vara gifvet att i första hand böra förekomma: depositionsbevis och obligationer. Vid depositionsbevis gäller det ju ett kapital, som är samladt; det är ej obehörigt, att det beskattas. Obligationer äro visserligen skuldsedlar, men det är den olikheten mellan dem och en stor del andra skuldsedlar, att utgifvarne eller låntagarne här till regeln icke äro i någon dålig ekonomisk ställning. Det är i allmänhet bolag, städer, landsting och dylikt, som här äro låntagare. Man kan då mycket väl, på sätt utskottet föreslagit, här besluta en stämpelskatt. Beträffande öfriga slag af affärsstämplar, bör man, synes det mig, stämpelbelägga äfven vexlar. Ty det är en stor förmån, man bereder genom att få använda vexeln vid affärstransaktioner, hvarför en stämpelskatt här ej vore obillig. Men vi komma till den frågan längre fram.

Då jag hyser denna åsigt, att man måste åtaga sig några af de här föreslagna affärsstämplarne för att ej allt för mycket nödgas anlita andra skattekällor för fyllandet af den brist, som är att emotse, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den af reservanterna från Första Kammaren yrkade beskattningen å depositionsbevis.

Herr J. H. G. Fredholm: Här har af tvenne talare yrkats bifall till åtskilliga delar af den föreslagna stämpelskatten. Att de hafva framkommit med sådana yrkanden, tillskrifver jag helt och hållet det förändrade ekonomiska läge, hvaruti statsverket kommit, sedan den upptäckt gjorts, att tullinkomsterna komma att så betydligt nedgå som nu är anledning att förmoda. Denna befarade minskning i statsinkomster kan ju vara en anledning och en mycket vigtig sådan för de gjorda yrkandena, och för min del skulle den anledningen vara tillräcklig att förmå äfven mig att förena mig i deras yrkande, så framt ett bifall i detta hänseende kunde afhjelpa den förlägenhet, uti hvilken vi nu kommit. Men man ser af den beräkning, som

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

gjorts beträffande inkomsten af stämpelskatten på depositionsräkning, att denna icke skulle lemna större behållning än 335,000 kronor. Detta är ju i förhållande till bristen ingenting att tala om och i alla händelser icke på långt när det belopp, som här är fråga om att täcka. När så är förhållandet, har jag gjort mig den frågan: kunna vi icke vänta med införandet af denna nya skatteform ännu någon tid åtminstone till dess vi få de nya föreslagna stämpelskatterna något bättre utredda, än hvad förhållandet för närvarande är?

Hela denna skatteform är för vårt folk något alldeles nytt och främmande. I den kongl. propositionen står, att den föreslagna skatten skall träffa det rörliga kapitalet, då det öfvergår från en hand till en annan. Den, som läser detta, tror naturligtvis, att skatten skall drabba förmögenheten. Men det är icke så; nej, den kommer att drabba rörelsekapitalet, d. v. s. en af faktorerna i hela vår produktion, och tillvaron af rörelsekapital är icke alltid detsamma som egandet af förmögenhet eller något bevis derpå. Det är ännu icke utredt, och svårligen skall det på ett tillfredsställande sätt kunna utredas, om icke samhället genom denna skatteform i nationalekonomiskt hänseende förlorar mera derigenom, att man för produktionen försvårar och fördyrar användandet af kreditmedlen, än hvad staten får in i skatten derpå. Vi få komma i håg, att i fråga om beskattning, bör man taga hänsyn icke blott till skattebeloppets storlek, utan ock till det sätt, hvarpå skatten verkar.

Det är här icke blott fråga om att få in penningar i statskassan, utan man måste tillse, att man icke tager dem på ett sätt, som skadar näringslifvet — men i många fall torde detta blifva förhållandet med dessa nya skatter.

Hur kommer t. ex. skatten att verka på användningen af vexlar, ett kreditmedel, som på de sista årtiondena till stor fromma för näringslifvet fått en mycket stor användning som betalningsbevis för erhållna varor. Vexeln sätter fabrikanter och producenter i allmänhet i stånd att förskaffa sig det för tillverkningen nödiga rörelsekapitalet utan att för det ändamålet behöfva beträda den vanliga lånevägen. Genom att belägga detta kreditmedel med skatt kan man komma att motverka detta högst nyttiga kreditbruk och derigenom fördyra det för producenterna nödiga rörelsekapitalet.

Det förhåller sig på samma sätt med anvisningar eller invisningar på giroräkning. Det bör naturligtvis ur samhällets och ur nationalekonomisk synpunkt vara angeläget, att alla befintliga tillgångar, som för tillfället äro utan användning, icke ligga skrinlagda, utan komma affärsrörelsen till godo. Det är detta, som sker, då de medel, som för tillfället sakna användning, insättas på upp- och afskrifningsräkning i bankanstalterna. På så sätt uppsuga dessa det i samhället befintliga oanvända kapitalet och låter detta komma rörelsen till godo. Det är deri upp- och afskrifningens nationalekonomiska betydelse ligger, förutom det att denna bankverksamhet skapar goda affärsvanor hos allmänheten. Men det är gifvet, att om hvarje uttagning skall beläggas med en tioöresstämpel, kommer naturligtvis användningen af dessa bankräkningar att minskas. Tio öre tycka herrarne icke är mycket, men det är drickspenningsystemet tillämpadt på statens in-

komster, och vi veta alla, huru detta system, genom att gång på gång plocka tioöringar ur fickan, i längden verkar. Det finnes icke heller något annat land, som har en så hög minimistämpel. I England är det pennystämpel, det vill säga $7^1/_2$ öre; i Frankrike 10-centimers stämpel eller 7 öre, men här i vårt, jemförelsvis med dessa, fattiga land skall det åsättas 10 öre. Den skatt, som på detta sätt pålägges samhällets medlemmar, blir i sjelfva verket af en ganska afsevärd betydelse för dessa.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

För öfrigt hafva stämpelskatterna många olägenheter, och en af de största är, att de lätt kunna kringgås; detta derför, att skattens utgörande icke kan underkastas någon verklig kontroll. Att skatten utgöres på föreskrifvet sätt, beror dels på moraliteten hos den person, som har till skyldighet att åsätta stämpeln, dels på den allmänna uppfattningen inom landet. Med hänsyn till den senare vädjar jag till herrarne, om I kunnen tro, att man skall efterlefva en förordning utfärdad i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, hvari det bestämmes, att den, som får en från utlandet inköpt obligation, skall inom åtta dagar stämpelbelägga densamma vid äfventyr att få böta femtio gånger stämpelns belopp eller minst 25 kr., om han icke gör det. För min del kan jag icke tro att någon svensk medborgare, som icke är särskildt angelägen om att ställa sig kongl. förordningar till efterrättelse, hurudana de än månde vara, skall anse sig begå något brott mot staten, om han icke inom åtta dagar stämpelbelade en sådan i hans bordslåda liggande obligation. Nej, den skulle nog komma att ligga der utan stämpel, tills han vill öfverlåta den på någon annan, försälja eller belåna den. Då sätter han stämpel på den, men icke när den ligger i lådan. Ingen menniska kan kontrollera, om han gjort det eller icke, men icke för ty skulle han i senare fallet vara underkastad sådana dryga straffbestämmelser. Det är dessa och många flera omständigheter, som göra stämpelskatten mycket oangenäm för allmänheten, och då man nu står i begrepp att införa denna för oss främmande skatteform, så är detta en sida af saken, som är förtjent att tagas i allvarligt beaktande.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet sade, att den nu föreslagna stämpelskatten icke kommer oväntad för svenska folket, derför att här i Riksdagen talats om att man skulle tillgripa en sådan skatt för att dermed fylla statens behof. Men det är min innerliga öfvertygelse, att det skall vara ett ytterst litet antal af svenska folket, som har ett rätt begrepp om stämpelskattens natur. Icke hafva de derom kunnat förvärfva någon erfarenhet derför, att skatten varit på tal i Riksdagen, men när de få se, huru den kommer att verka i det dagliga lifvet, när de icke kunna utgifva skuldsedlar eller köpa vexlar eller skicka af penningar, utan att handlingarna i fråga stämpelbeläggas, då torde de blifva något öfverraskade af den nyförvärfvade erfarenheten.

För att nu återgå till skatten på depositionsbevis — de affärspapper, som onekligen äro mest lämpliga att med stämpel beskattas — skall jag be att få visa, huruledes det i sjelfva verket blir en betydande skatt, som här kommer att utgå, ehuru den icke kommer att lemna större behållning, än hvad jag nyss påpekat. Enligt Kongl.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

Maj:ts förslag skulle depositionsbevis beläggas med en stämpel af 50 öre för belopp intill 1,000 kr. och ytterligare 50 öre för hvarje 1,000 derutöfver. Om man nu tänker sig, att en person sätter in på deposition 100 kr. med fyra månaders uppsägning och 3 ½ procent ränta, och om han omsätter depositionen 2 gånger under året, så får han i stämpel erlägga 1 kr. 50 öre. Men då han får 3 kr. 50 öre i ränta af banken, så blir i sjelfva verket behållna afkomsten endast 2 procent. Tager jag åter ett belopp på 10,000 kr. och sätter in det endast en gång på året, så blir stämpeln på dessa 10,000 kr. 5 kr., under det räntan är 350 kr. Bevillningen för inkomst af kapital, efter 1 procent, gör på 350 kr. 3 kr. 50 öre, och jag får sålunda för denna min inkomst af kapital skatta tillsammans 8 kr. 50 öre, under det att skatten för en lika stor inkomst af arbete ej uppgår till mer än 3.50 kr. Nu kunna herrarne väl, på grund af den reservation jag förra året fogade till bevillningsbetänkandet, förstå, att jag ingenting har emot, att inkomst af kapital skattlägges i högre grad än inkomst af arbete, men nog bör det vara *någon* rimlighet i proportionen, så att man icke skattlägger inkomst af kapital dubbelt eller mer än dubbelt så mycket som inkomst af arbete. Något bättre gestaltar sig den här angifna proportionen, om man tager hänsyn äfven till tilläggsbevillningen. Då är skilnaden i skatt på lika stor inkomst af kapital som af arbete icke så stor.

På sätt jag redan framhållit, äro dessa stämpelskatter för mig mycket litet tilltalande, hvarför jag också inom utskottet motsatt mig deras införande, och jag föreställer mig, att många af kammarens ledamöter dela min uppfattning i detta hänseende. Men skulle det i betraktande af statens behof nu befinnas nödvändigt att bifalla den af reservanterna föreslagna skatten på depositioner, så lärer väl deraf följa, att man äfven får taga skatten på obligationer. Jag kan dock icke föreställa mig, att kammaren i detta ögonblick är beredd att äfvenledes åtaga sig skatt på skuldsedlar och vexlar.

Den stämpelskatt, som sålunda skulle kunna komma att beviljas, uppgår emellertid ej till mer än ett beräknadt belopp af 400,000 kr. Huru vida man med tillhjelp deraf skall kunna få budgeten att gå ihop, det vill jag för närvarande lemna osagdt. Men om man det icke kan, vill det synas mig, som skulle man kunna anlita någon annan utväg för att skaffa statsverket de behöfliga inkomsterna än att antaga en ny skatteform, som man känner mycket litet till och som i detaljerna icke synes vara tillfredsställande genomtänkt, hvilket kan ådagaläggas på många sätt och bäst framgår deraf, att de reservanter, som önska få införd skatt på depositionsbevis, måst gå ifrån Kongl. Maj:ts förslag och framställa ett eget. För min del vill jag icke påstå, att vi skola komma ifrån denna slags beskattning. Jag tror nog, att vi framdeles skola komma att få taga den, och att vi då få taga konseqvenserna med, såsom man redan fått göra i andra länder. Men jag tror icke, att ögonblicket är väl valdt att göra det nu, då frågan icke fått en fullständig utredning och tiden icke medgifvit utskottet att behandla frågan om stämpelskatten så omsorgsfullt, som det gjort med arfsskatten.

Utskottet har ansett sig kunna underlåta detta af två skäl, dels

derför att det hastade med utskottets arbete och dels derför att man i princip var ense om att för denna riksdag afslå stämpelskatten. Man hade då ingen anledning att närmare ingå på dess detaljer. Men förhållandena kunna gestalta sig på sådant sätt, att man får taga hvad som helst. Jag gör derför intet yrkande, oaktadt här äro framstälda yrkanden både på bifall och afslag. Jag vill för min del endast tillkännagifva, att jag kommer att rösta för det senare.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts).

Häruti instämde herr *Aulin.*

Herr Elowson: Jag utgår från den förutsättningen, att vi nu äro inne på en principdebatt angående den föreslagna stämpelbeskattningen på affärshandlingar. Det gäller således icke endast den föredragna punkten angående depositionsbevis.

Ursprunget till den beskattning af affärshandlingar, hvilken nu är föreslagen, är egentligen att räkna från 1892 års riksdag i sammanhang med de organisationsförslag för armén, som då framlades. Uti den finansplan, som åtföljde dessa förslag, uttalades önskvärdheten och behöfligheten af en stämpelbevillning på åtskilliga affärshandlinlingar, såsom depositionsbevis, obligationer, skuldebref, slutsedlar, vexlar m. m. Denna beskattning är utan tvifvel för svenska folkets vanor och föreställningar något främmande. Förr eller senare torde den komma, men ännu är må hända icke tiden inne att påbjuda densamma. Andra Kammaren har för en stund sedan beslutit att för sin del antaga den af Kongl. Maj:t föreslagna arfsskatten, och det synes mig, att vi för närvarande kunde stanna vid den. Det har anmärkts här, och detta med skäl, att utredningen rörande arfsbeskattningen icke är fullt tillfredsställande och att den således skulle komma att hos allmänheten föranleda svårigheter vid tillämpningen. En ärad talare på göteborgsbänken, sjelf medlem af bevillningsutskottet, har också framhållit, att den stämpelbeskattning, som nu föreslås, skulle vara egnad att uppväcka oro i sinnena, och jag tror, att så är händelsen. Jag skall be att till bestyrkande häraf få meddela kammaren en adress, som kommit mig till handa; den är icke lång, och jag anser mig böra uppläsa den för att tillmötesgå deras önskningar, som sändt den till mig. Den har följande lydelse:

»Undertecknade, köpmän, industriidkare och handtverkare i Karlstad, vilja härmed på det kraftigaste protestera mot den af Kongl. Maj:t till innevarande års Riksdag aflemnade proposition till ny förordning angående stämpelafgift i hvad densamma berör till handels- och näringslifvet hörande förhållanden.

En beskattning af *affärsvexlar, postremissvexlar, anvisningar* på i banker eller hos bankirer innestående medel, *handlingar,* som innefatta uppdrag om inkassering, och *godkända räkningar,* som hos offentlig myndighet för vinnande af betalning företes, blifver i hög grad för handels- och näringslifvet ödesdiger, betungande och orättvis.

Den blifver *ödesdiger* och *betungande,* derför att den kommer att lägga hämsko på handeln och näringarne så till vida, att dessa belastas med stämpelskatt, oafsedt om de gå med vinst eller förlust; samt

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts).

orättvis, derför att skatten skulle komma att drabba så godt som uteslutande affärsverlden.

Den är äfven *oklok,* derför att den skulle komma att i sin mån uppträda hindrande för uppblomstringen af landets handel och industri, af hvilken uppblomstring dock landets ekonomi är mycket beroende.

Den större affärsmannen och industriidkaren säljer i regel mot vexelaccept, den mindre på räkning eller mot revers. Vexelns, räkningens eller reversens beläggande med skatt blifver tydligen för affärsverlden ytterst tryckande.

Hvad postremissvexeln beträffar, torde det ännu vara i friskt minne, hvilken lättnad inom affärsverlden, som uppstod, då den utan kostnad stod att erhålla i alla banker; nu synes man vilja omöjliggöra postremissvexelns användande i stort.

Flertalet affärer i vårt land röra sig, som bekant, åtminstone delvis med lånta penningar; det kan då icke annat än väcka betänklighet att vilja belägga med skatt t. ex. *hvarje uttag å kreditiv.* Nej, beskatta gerna det färdigbildade kapitalet, men lägg ej hinder i vägen för kapitalbildning, hvilket vi anse blifva en följd af det ifrågavarande förslaget.

På grund af hvad vi ofvan anfört, anse vi sålunda, att det skulle vara ytterst beklagligt, om det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget, i hvad detsamma rörer till *handels- och näringslifvet* hörande förhållanden, blefve af Riksdagen antaget.»

En medlem af bevillningsutskottet har meddelat kammaren den upplysning, att inkomsterna af sockertullen äro i betänkligt nedåtgående, så att det erfordras andra inkomster för att betäcka bristen. Upplysningen torde måhända icke hafva varit alldeles oväntad för de mera framsynte inom denna kammare.

Utskottets vice ordförande tog sig anledning af nyssnämnda brist i statskassan att hemställa om afslag å utskottets framställning och bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Men det synes mig vara ett vigtigt skäl, som talaren på göteborgsbänken nämnde, att icke oroa allmänheten med en beskattningsform, som i och för sig sjelf är mindre tilltalande och hvilken till sin innebörd är i närvarande stund otillräcklig. De belopp, som skulle inflyta genom denna stämpelskatt, äro icke tillräckliga att betäcka den brist, som vi hafva att motse.

På grund af dessa skäl, herr talman, anhåller jag om bifall till hvad utskottet i allmänhet föreslagit i den nu föredragna 8 §, afdelningen B).

Herr Jonsson i Hof: Om det också skulle vara rigtigt, att den statsbrist, som nu befaras, i alla fall icke skulle kunna täckas genom den föreslagna stämpelskatten på affärspapper i skilda former, utan man likväl måste skaffa sig åtskilliga andra nya inkomstkällor, tror jag dock, att, när Riksdagen förut och det temligen bestämdt uttalat sig för, att man i främsta rummet skulle använda nya direkta skatter för att täcka de luckor i statskassan, hvilka blefve en följd af grundskatteafskrifningen m. m., som Riksdagen år 1892 beslutit, vi nu, då det visat sig vara ett behof af dessa skatter, som utskottet på sin

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts).

tid, när det behandlade frågan, ansåg icke förefinnas, böra noga se till, huru vida icke ändå flere eller färre af de stämplar, som utskottet här afstyrkt, böra införas.

Hvad nu beträffar den detalj, som föreligger, nemligen depositionsbevis m. m., så skulle man ju kunna säga, att reservanternas i Första Kammaren formulering af denna detalj kan vara tillfredsställande, och att man således skulle kunna utan vidare antaga denna reservation; men jag undrar ändå, om icke, när utskottet på det hela taget förut ej ingått i pröfning af dessa belopp, utan helt enkelt afslagit dem på den grund, att det icke förefans något behof deraf, det är rigtigare att låta utskottet taga i förnyadt öfvervägande både hvad som rör dessa depositionsbevis och åtskilliga andra nya stämplar, som förekomma under samma litt. B) i detta betänkande. Ty det är väl ändå säkert, att man mycket lätt kan begå inkonseqvenser eller antaga felaktig formulering, om man nu, då situationen blifvit en annan, skall börja att på rak arm antaga det ena beloppet på den och den arten och ett annat på en annan art af stämplar. För att sådant icke må ske, tror jag, att det är ingen annan utväg än att återremittera hvad som förekommer om dessa stämplar under Litt. B) till utskottet, på det att utskottet må få taga under ompröfning, huru många af dessa stämplar Riksdagen bör bifalla och till hvilka belopp de böra bestämmas.

Jag skall således nu taga mig friheten att yrka återremiss på hvad som förekommer under Litt B), rörande stämplar på depositionsbevis.

Herr Bergendahl: Då en högt värderad talare på stockholmsbänken nyss yttrat, att han ansåg, bland annat, arfsskatten vara lämplig att snarast införas äfven af det skäl, att statskassan så väl behöfver det belopp, man derigenom skulle kunna tillföra densamma, så har jag äfven af denna orsak all anledning att för min del tillstyrka bifall till den af Kongl. Maj:ts regering föreslagna stämpelskatten, icke endast i afseende å den nu föredragna punkten, frågan om stämpel å depositionsbevis, utan äfven i afseende å alla de öfriga punkterna, med de förändringar likvisst, som af reservanterna från Första Kammaren herrar Cavalli, Berg och grefve Wachtmeister beträffande lägre belopp föreslagits.

Nu har ju här framhållits af flere talare, som förut ej velat vara med om denna utsträckta stämpelskatt, att förhållandena förändrat sig, och att statskassan behöfver densamma, efter hvad som visat sig af de meddelanden, som nyligen blifvit gjorda. Jag har, redan innan denna minskning i sockertullen kommit till min kännedom, hyst den åsigt, att statsverket behöfde denna stämpelskatt till belopp, efter den beräkning, som regeringen gjort, af 1,500,000 kronor. Jag har nemligen icke kunnat för min del godkänna hvad utskottet säger i sitt betänkande, då det framhåller, att på grund af de nedsättningar, som gjorts i de af Kongl. Maj:t till innevarande Riksdag begärda anslag, man icke skulle behöfva denna stämpelskatt, derför att — den icke behöfs. Jag tager mig friheten inlägga en protest mot detta uttalande med fästadt afseende på den tilläggsbevillning, som före-

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

ligger oss äfven för nästa år. Jag kan icke underlåta att uttrycka mina betänkligheter vid, att denna tilläggsbevillning återkommer år från år, blir så godt som permanent. Derför tror jag, att, om man kan på ett eller annat sätt skaffa staten inkomster, som möjliggjorde borttagandet af denna tilläggsbevillning, detta vore i hög grad önskvärdt. Jag tror, att denna stämpelskatt kommer att trycka mycket mindre i sin helhet, än hvad tilläggsbevillningen gjort och kommer att göra.

För närvarande skall jag inskränka mig till att yrka bifall till den punkt, som nu är före, eller om depositionsbevis, med den förändring, som är gjord af Första Kammarens ledamöter; men på samma gång får jag tillkännagifva, att jag kommer att rösta för alla öfriga nu föreslagna stämplar.

Herr Palme: Herr talman, mine herrar! I sitt anförande till statsrådsprotokollet den 14 oktober 1892 framhöll herr finansministern två omständigheter, hvilka vore af vigt, då det gälde en något mera utsträckt stämpelbeskattning i vårt land; och dervid ber jag att få erinra kammaren, att det icke, såsom herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nyss yttrade, var i främsta rummet tal om stämpelbeskattning, utan af de då uppräknade skattekällorna kom stämpelbeskattningen i sista rummet.

De båda omständigheter, som statsrådet påpekade såsom de der borde tagas i beaktande vid den vidare utsträckningen af detta skattesystem, voro, att den först och främst *måste företagas med synnerlig varsamhet* och för det andra göras så, att skatterna i främsta rummet komme att *träffa de mera välmående klasserna i samhället.* För att nu gå rigtigt varsamt till väga, vände sig Kongl. Maj:t först till utlandet och granskade, hurudana motsvarande förhållanden voro der, för att sedermera tillämpa de stora kulturländernas erfarenheter på vårt fattiga land. Med herr talmannens benägna tillstånd skall jag här hufvudsakligen sysselsätta mig med den föreslagna beskattningen af vexlar och skuldebref samt endast helt kort beröra stämpeln å depositionsbevis.

Vi kunna se, hvart den föreslagna stämpelbeskattningen pekar, i fall vi granska och dermed jemföra de minimisatser, som i utlandet bestämts för t. ex. vexlar och skuldebref. I Frankrike är en minimistämpelskatt åsatt af $3^1/_2$ öre; i England motsvarar densamma $7^1/_2$ och i Tyskland 9 öre. Och dessa länder äro stora, rika länder med liflig rörelse med högt uppdrifven affärsverksamhet, som väl kan tåla denna skattebeläggning. Den af herr finansministern omtalade »synnerliga varsamheten» synes nu hafva bort bjuda Kongl. Maj:t att åtminstone icke pålägga *högre* stämpelbeskattning än i dessa länder. Men nej, Kongl. Maj:t har, som vi alla veta, föreslagit en minimisats för vexlar och skuldebref af 50 öre, hvilket är mer än 14 gånger så mycket som den franska skatten på motsvarande papper. Ett annat exempel. Det anses i allmänhet som ett bevis på en hög utveckling af ett lands affärsväsende, att flera affärsoperationer kunna göras med samma penningbelopp, utan att detta penningbelopp byter plats. Penningbeloppet är öfverlemnadt till en bank, och operatio-

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

nerna göras medelst vexlar och anvisningar. I detta afseende står vårt land ganska lågt i jemförelse med de stora kulturländerna. Men om vi granska den allt större lifligheten på våra bankers upp- och afskrifningsräkningar och de allt mera nedgående beloppen på vexlar, som der diskonteras, se vi häri glädjande tecken i detta afseende. Detta vill nu Kongl. Maj:t genom de föreslagna minimisatserna hämma, ehuruväl det torde vara ganska väl bekant, att stundom, icke sällan, stämplar skulle helt och hållet uppsluka den ränta, som kan åtnjutas på ett å upp- och afskrifningsräkning insatt belopp. För öfrigt skulle de stämpelminimisatser, Kongl. Maj:t föreslagit, verka hämmande på en mycket stor del af vår öfriga affärsverksamhet. Forna tider karakteriserades af tunga, långa affärer med hög profit. Nutidens affärssätt yttrar sig i lätta, snabba affärer med jemförelsevis låg profit. Jag behöfver icke säga mera, för att en hvar skall inse, hurusom just detta sätt att pålägga affärerna de af Kongl. Maj:t föreslagna stämpelminimisatserna verkar i synnerligen hög grad hämmande. Detta som bevis på den »synnerliga varsamhet», Kongl. Maj:t iakttagit vid försöket att utsträcka stämpelbeskattningen.

Om detta skall kallas varsamhet, tvekar jag icke att säga, att det i sanning fordras andra händer än nu för att inom regeringen handhafva högsta vården öfver den svenska ekonomiska verksamhetens spirande, men ännu så späda planta.

50-öres stämpel på ett skuldebref — hvad betyder detta i vårt land? Med någon kännedom om det utsträckta användandet af små reverslån på vår landsbygd, dels man och man emellan, dels vid våra bankers många små afdelningskontor på landsbygden, torde det vara tydligt, hvilket stort besvär den skulle föranleda, denna föreslagna stämpelsättning.

I ett land med så gles befolkning, med ofta så svåra kommunikationer som vårt, blir detta besvär ännu mera känbart. Och hvem får betala denna skatt? För mig står det alldeles klart, att särskildt vid dessa smålån långifvaren icke kommer att blifva den, som betalar, utan det blir nog den fattige låntagaren, som, i form af ökad ränta utöfver den, han eljest skulle erlägga, får betala stämpelskatten. Kongl. Maj:t ville träffa kapitalet, der det, såsom det heter, »öppet framträder för att öfverflyttas till annan hand». Jag tror, att detta blir förhållandet vid depositionsbevis och att således depositionsbevis torde, om stämpelskatt å affärspapper skall införas, vara bland de mest lämpliga skatteobjekten. Men rörande skuldebref och reverser, särskildt små sådana, tror jag, att det blir den kreditsökande allmänheten, som beskattas, och den består i regel icke af kapitalister, och hvad mer är, det är väl den *fattigaste* delen af den kreditsökande allmänheten, som drabbas mest och hårdast. Bland komitébetänkandets bilagor fans en stor tabell, upptagande rörelsen vid våra banker under år 1892. Denna tabell, rätt studerad, hvilket hvarken komitén eller Kongl. Maj:t synes hafva gjort, innebär i sig sjelf en mycket kraftig kritik öfver det kongl. förslaget. Se vi t. ex. på de lån, som under år 1892 utgifvits af Göteborgs folkbank, så finna vi, att deras antal var icke mindre än 4,500. Medellånesumman utgör för dessa lån icke fullt 400 kronor, och då skulle, i enlighet med det

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

kongl. förslaget, skatten på dessa lånebelopp uppgå till omkring 2,250 kronor Om nu dessa många låntagare varit färre, hvardera med större lånesummor, och icke bestått af så många utan tvifvel i ganska fattiga omständigheter varande låntagare, då hade skatten uppgått till endast omkring 850 kronor. Ett annat exempel. I Jemtlands goodtemplarbank, allt enligt denna tabell, funnos 1892 belånade 15,000 vexlar på ett medeltalsbelopp, som föga öfverstiger för hvarje vexel 160 kronor. Skatten för dessa 15,000 vexlar skulle uppgå till 7,500 kronor enligt förslaget, medan det säkerligen under andra förhållanden uppgått till mindre än 1,200 kronor. För att öfvergå till ett mig nära stående förhållande, skall jag be att få påpeka de många små lån mot säkerhet af försäkringsbref, som finnas i lifförsäkringsbolagens portföljer. På det viset har bolaget Thule icke mindre än $1^1/_2$ million kronor utlånade och af dessa lån, af hvilka ett stort antal tagits af personer, som icke varit i tillfälle eller i stånd att betala sina lifförsäkringspremier, utan lånat på sina försäkringsbref för att få betala dessa premier. Af dessa lån är flertalet under 500 kronor och mer än 10 procent under 100 kronor. Om nu stämpel infördes på skuldebref, så skulle, då helt naturligt långifvarne-bolagen icke betalade stämpeln, dessa fattiga låntagare få göra det och derigenom få sin ränta väsentligen höjd.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid med dessa siffror. Det torde knappast behöfva sägas mera för att ådagalägga, att det urtima löftet om att den blifvande stämpelskatten skulle träffa i första rummet de mera välmående klasserna i vårt samhälle blifvit i lika liten grad uppfyldt som löftet om den »synnerliga varsamheten» vid stämpelskattens framläggande.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag rörande den föreliggande punkten om skatt å depositionsbevis, likasom jag sedermera skall instämma med dem, som yrka bifall till utskottets förslag rörande hela litt. B.

Herr Olsson i Sörnäs: Jag har begärt ordet endast för att konstatera de förhållanden, som såväl utskottets vice ordförande som äfven sedermera herrar Collander och Wijkander framhållit. Då vi i utskottet behandlade denna fråga om stämpelskatter, får jag bekänna, att för mig var den principen mest tilltalande att belägga depositionsbevis med stämpel. Men då med hänsyn till statsverksregleringens utgång det för oss syntes, som om sådan stämpelskatt icke skulle behöfvas, emedan Riksdagen nedsatt de äskade anslagen med nära $2^1/_2$ millioner kronor, så stälde jag mig på den sidan, som genomdrifvit utskottets beslut. Det är nu en annan sak, som kommit till, nemligen hvitbets- och sockeraffären, som kanske i någon mån omkastar vår beräkning, och derför begärde jag ordet för att för kammaren tillkännagifva, att jag för min del icke skulle blifva synnerligen bekymrad, om det skulle blifva Riksdagens beslut att åsätta depositionsbevis stämpel. Dock skulle jag dervid vilja uttala den önskan, att detsamma måtte gå i enlighet med den af ordföranden med flera inom utskottet afgifna reservationen, som återfinnes på sid. 128 och 129 i betänkandet.

Det har derjemte yrkats på återremiss. Jag förutsätter, att en sådan icke skulle tjena något till, ty antagligt är väl ändå, att Första Kammaren bifaller reservanternas förslag i denna fråga, och då hafva vi ej annat att göra än att fatta beslut. Jag kan således för närvarande icke vara med om återremiss, utan om votering blir i fråga om stämpel på depositioner, skall jag rösta för bifall till herr Cavallis reservation i denna punkt.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Det är alldeles naturligt, att hvarje skatt, som ifrågasättes, är obehaglig för dem, som den berör, och att dessa stämplar på affärspapper skola af bankens representanter betraktas såsom hinderliga för rörelsen, det är alldeles klart. Ingen skatt finnes, som icke trycker, der den träffar, det är en gifven sak. Men den talare, som hade ordet näst före den siste, yrkade afslag på stämpelskatt å depositionsbevis, hufvudsakligen af allmänna skäl, det är sant, men framför allt på den grund, att enligt hans mening skatt på skuldebref, anvisningar och vexlar icke vore lämplig, och deraf blef resultatet afslag på skatt — å depositionsbevis. Jag tyckte mig icke höra, att han särskildt framhöll, att stämpel på depositionsbevis skulle vara förkastlig, och det lär han väl heller icke kunna bevisa, ty jag kan icke förstå annat, än att, om någon stämpelskatt på kapital skall antagas, depositioner just äro lämpliga för sådan beskattning.

En talare sade för en stund sedan, att stämpelafgiften för dylika depositioner skulle blifva en så obetydlig inkomst, att det icke vore värdt att bråka derom. Ja, 335,000 kronor inverka ju icke mycket. Så sade man här om dagen angående bankovinsten 480,000 kronor, att den inverkade litet. Men tager man 300,000 här och 400,000 der, så får man till slut, hvad behofven kräfva, och derför kan jag icke finna det vara en obetydlighet.

Den nämnde talaren klagade öfver, att den nuvarande regeringen icke iakttagit synnerlig varsamhet vid framläggandet af sitt förslag om stämpelskatt. Jag finner naturligt, att han anser det vara ovarsamt att gå till väga på sätt regeringen föreslagit med afseende å bankrörelsen, men det är icke sagdt, att det skall komma att utöfva sådan hämsko på den allmänna rörelsen, som han utmålat. Han gjorde en jemförelse med främmande länder. Der träffa vi 7 à 9 öre motsvarande 10 öre här på anvisningen. Men skulle man här ifrågasätta att stämpelbelägga alla de olika föremål, som i främmande länder finnas belagda med skatt, så är jag öfvertygad om, att ett stort missnöje skulle uppstå i landet. Det fins ingen jemförelse mellan stämpelskatterna i Sverige och utlandet, och det är icke någon möjlighet att föreslå antagandet af sådan stämpelskatt, som finnes t. ex. i England och Frankrike. Med afseende å arfsskatten har jag förut erinrat derom.

I det stora hela måste väl erkännas, att varsamhet här egt rum, fastän det icke erkännes från alla håll. — Hvem som får betala skatten, derom kan man tvista, och ingen kan säga med bestämdhet, om det är den, som tager emot depositionen eller den som insätter depositionen, som betalar stämpeln, ty det beror på penningmark-

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

nadens läge och förhållandet mellan köpare och säljare. Emellertid kan det väl i allmänhet sägas, att säljaren bestämmer sitt pris, d. v. s. om han är ensam säljare utan konkurrenter, men om han har många sådana, så är det klart, att det icke är han, som bestämmer priset, utan detta blir beroende på marknadens läge och konkurrensen. Så är förhållandet också med penningmarknaden, och ingen kan bestämma, antingen låntagaren skall betala stämpeln eller icke, utan det beror på, huru ränteförhållandena ställa sig. Äfven i fråga om skuldebref kunna förhållandena ställa sig mycket olika. Om t. ex. en låntagare erbjuder fullgod säkerhet, så får han naturligtvis billigare ränta, och banken får göra en uppoffring för att erhålla ett säkert papper, då deremot den, som har osäkrare papper, får betala högre ränta, hvarigenom banken gör en större förtjenst, ehuru med risk att förlora. Således kan man icke bestämma på förhand, hvilken det under alla förhållanden blir, som får betala stämpeln.

Hvad åter beträffar talarens anmärkning angående vexlarna, så klagade han öfver, att vi hafva så liten vexelrörelse här i landet. Afser han dermed affärsvexlar, så kunde man ju önska en lifligare rörelse med sådana, men på affärsvexlar lärer denna ringa siffra icke utöfva något inflytande, ty de lyda vanligen på större belopp. Är det deremot hans önskan, att ackommodationsvexlar skola förekomma oftare än för närvarande, så har han en märkvärdig uppfattning af bankväsendet. Jag har tvärtom funnit, att i synnerhet landsortsbankernas rörelse med ackommodationsvexlar haft allt för stor utsträckning, och kunde den på något sätt förminskas, så tror jag, att det vore till gagn både för bankerna sjelfva och affärsrörelsen.

Hvad slutligen beträffar hans anmärkning angående kreditivanvisningar, så är den ifrågasatta stämpeln härå 10 öre för hvarje anvisning. Jag vill erinra mig, om jag ej minnes orätt, att det i kreditivrörelsens början var vanligt, att bankerna sjelfva sålde blankettböcker för ett lägre pris. Nu skulle det tillgå på samma sätt, så att när någon ville begagna sig af kreditiv, så skulle han förse sig med en sådan blankettbok. Denna bok skulle innehålla 25 blad och hvarje blad vara belagdt med en stämpel af 10 öre. Det blefve då 2 kronor 50 öre för tillhopa 25 uttagningar å kreditivet. Och det kunde ju hända, att en försigtig man icke uttog penningar så ofta för att slippa betala denna tioöring.

Jag tror således icke, att denna ringa afgift gör så mycket, men den gifver mycket penningar i statskassan, kanske mer än vi beräkna, och det är ett sätt att få inkomster, hvilka icke medföra någon kontrollkostnad, utan med full säkerhet kontrollera sig sjelfva. Sådana skatteformer, som kontrollera sig sjelfva och icke kunna missbrukas, äro alltid en fördel att hafva. Statsverket måste för andra skattetitlar tillsätta betydliga kontrollkostnader, medan några särskilda kostnader i detta fall hvarken komma att drabba statsverket eller de personer, som skatten gäller. Detta är sålunda en synnerligen enkel skatteform, som borde kunna accepteras.

Herr friherre von Schwerin: Jag skall biträda yrkandet på återremiss och detta af följande skäl. Jag är i princip anhängare af

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

dessa stämpelskatter, derför att jag anser, att, då man, såsom förhållandet nu är i vårt land, nödgas söka upp den ena skattetiteln efter den andra, man icke bör hoppa öfver dessa, som redan vunnit burskap i de flesta främmande länder. Jag förfäktade också denna åsigt inom utskottet, men utskottet var deladt i två hälfter, och då först frågan om obligationer förekom, så stälde sig saken så, att de, som ville hafva stämpel på obligationer, erhöllo en rösts majoritet. Vid nästa punkt följande dag förlorade de, också med en eller annan röst, och om man hade fortsatt på det sättet, så var det stor utsigt till att utskottets betänkande skulle få ett mycket brokigt utseende, och då afstod jag, som stod ensam bland Andra Kammarens representanter, från att yrka på dessa skatter, utan yrkade på afslag. Emellertid blefvo stämpelskatterna hastigt och ofullständigt behandlade af utskottet, och detta af två skäl. Först och främst lefde man i utskottet i den lyckliga öfvertygelsen, att man skulle få budgeten att gå ihop ändå genom de besparingar, som af Riksdagen vidtogos, och för det andra hade man icke tid dertill. Utskottet har nemligen haft mycket att göra, och detta icke minst på grund af den beklagliga omständigheten, att en så stor, vigtig och omfattande proposition som denna inkom till Riksdagen så sent. Den är dagtecknad den 21 februari och har egentligen icke kunnat behandlas förr än efter påsk. Allt detta har gjort, att dessa förslag om stämpelskatter blifvit mycket lätt och ofullständigt behandlade. När nu så är, att man till äfventyrs måste tillgripa, om icke alla, så dock åtminstone en del af dessa stämpelskatter, så anser jag det vara bäst att återremittera ärendet till utskottet.

Det är en hel del af dessa stämpelskatter, som jag är öfvertygad om skola antagas utan vidare svårighet, men det finnes andra, som utan tvifvel skola väcka stort motstånd. Särskildt ber jag att i det fallet få nämna stämpeln på anvisningar, ty det kunna alla menniskor vara ense om, att den nu är olämplig. I Sverige, der det är ondt om rörligt kapital, och vi på de senare åren börjat att allt mera och mera använda check-systemet, bör man icke motverka denna nyttiga institution. Om jag använder vexlar, kreditiv eller giroanvisningar, så undviker jag olägenheten af att behöfva ligga hemma med kontanter i onödan, undviker slitage af penningarna. Dessutom har jag den förmånen, att om jag bor på landet och skall betala en räkning, så kan jag med en anvisning betala räkningen, den må lyda på hvilken ojemn summa som helst, och detta utan att behöfva anlita postverket eller betunga kassan med någon rekommendationsafgift. Vidare har jag den fördelen, att om jag icke fått något qvitto eller slarfvat bort det, så har jag qvitto hos banken, om nemligen emottagaren inlemnat anvisningen der. Detta blott i förbigående. Denna stämpelskatt af tio öre för hvarje anvisning tror jag kommer att röna ett kompakt motstånd.

Jag skall icke vidare upptaga kammarens tid, utan endast på grund af dessa skäl och särskildt det skälet, att frågan om dessa stämpelskatter icke undergått någon grundlig behandling i utskottet, ansluta mig till dem, som yrkat återremiss.

Om ny förordning angående stämpelafgiften. (Forts.)

Herr Dahlberg: Herr talman, mine herrar! Jag skall genast från början tillkännagifva, att jag kommer att ansluta mig till utskottets förslag, och jag gör detta derför att jag tror, att den föreslagna skatten mer än de flesta andra kommer att drabba omtanken och sparsamheten. Den, som varit i tillfälle att något närmare granska bankernas månadsuppgifter, har icke kunnat undgå att fästa uppmärksamheten vid, att om man jemför antalet utelöpande depositionsbevis med den innestående depositionssumman, så blir medelsumman för hvarje depositionsbevis jemförelsevis ganska liten, *jemförelsevis,* säger jag, och den å hvarje depositionsbevis innestående summan minskas ännu mera, om man tager hänsyn till, att i bankernas depositionsräkningar, sådana de offentliggöras, finnas äfven upptagna alla bankernas hos hvarandra innestående medel, hvilka ofta gå till ganska stora belopp. Följaktligen är det för mig klart, att den föreslagna stämpelskatten på depositionsbevis skulle i väsentlig mån drabba det mindre kapitalet eller, med andra ord, blifva en beskattning på sparsamheten och omtanken, och af detta skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Hammarskjöld* instämde häruti.

Då ännu åtskilliga talare anmält sig för yttrandes afgifvande i förevarande ämne, uppsköts den vidare öfverläggningen till kl. 7 e. m., till hvilken tid kammarens ledamöter, genom utfärdadt anslag, kallats att åter sammanträda.

§ 6.

Justerades ett protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,24 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

STOCKHOLM, P. A. NYMANS EFTERTRÄDARE 1894.